МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2813-пуа спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
О.В. Кобзар

Керівник: завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, д.філос.н., професор Т.І. Бутченко

Рецензент: доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к. держ.упр О.В. Заїка

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри соціальної
філософії тауправління
_____Т.І.Бутченко
«_____« _____2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТУ

Кобзарю Олександру Вікторовичу
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи студентське самоврядування як інститут публічного управління в сфері вищої освіти
керівник роботи Бутченко Тарас Іванович, д.філос.н., професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ «11» березня 2024 року № 434-с

2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи 11. Мокляк, В. (2022) «ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ», Витоки педагогічної майстерності, (29),. 12. Оболенський О. Ю. Державне управління : підручник / О. Ю. Оболенський, А. Ф. Мельник // Вища освіта XX століття. – Київ : Знання, 2009. – 582 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан органів студентського самоврядування як інституту публічного управління. 2. Здійснити уточнення змісту основних понять дослідження*: «публічне управління», «студентське самоврядування», «інститут»* 3. Обґрунтувати основні принципи та методи дослідження, що використовуються у даній роботі. 4. Дати загальну характеристику студентському самоврядуванні на прикладі Запорізького національного університету 5. Проаналізувати *методологію публічного управління в студентському самоврядуванню.* 6. Дослідити світовий досвід студентського самоврядування як інституту публічне управління. 7. Надати рекомендації щодо розвитку студентського самоврядування за допомогою технологій публічного управління 8. Розробити пропозиції щодо впровадження методології

публічного управління в студентському самоврядуванні в Україні та в Запорізькому національному університеті.

Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
відсутні

1. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Т.І. Бутченко, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, д.філос.н., професор	28.05.2024	28.05.2024
Розділ 2	Т.І. Бутченко, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, д.філос.н., професор	30.08.2024	30.08.2024
Розділ 3	Т.І. Бутченко, завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, д.філос.н., професор	17.11.2024	17.11.2024

2. Дата видачі завдання 10 квітня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2024	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Червень 2024	*виконано*
4.	І розділ	Червень – серпень 2024	*виконано*
5.	ІІ розділ	Серпень – жовтень 2024	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Жовтень – листопад 2024	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Листопад – грудень 2024	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2024	*виконано*

Студент _____ О.В. Кобзар

Керівник роботи _____ Т.І. Бутченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 84 сторінок, 47 позицій у списку літератури, 1 таблиця.

ОРГАНИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ, СТУДЕНТСЬКА РАДА, АКТИВІЗМ, ПРОЄКТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Мета дослідження: системний аналіз сучасного стану студентського самоврядування в українських закладах вищої освіти, виявленні його сильних і слабких сторін, а також розробці рекомендацій щодо вдосконалення цієї форми самоорганізації студентів.

Об'єкт дослідження: студентське самоврядування як інститут публічного управління.

Предмет дослідження: механізми функціонування, ефективність, проблеми та перспективи розвитку студентського самоврядування в українських закладах вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз, інтерв'ю, дедукція, опитування, індукція, структурно-функціональний, спостереження.

Наукова новизна дослідження: Розширення теоретичних уявлень про студентське самоврядування як інститут публічного управління. Отримання нових емпіричних даних про стан студентського самоврядування в українських університетах. Розробка практичних рекомендацій для вдосконалення системи студентського самоврядування.

Гіпотеза: рівень студентського самоврядування прямо пропорційний рівню демократичності університету, його ефективність позитивно корелює з рівнем задоволеності, а стан розвитку залежить від політичної ситуації в країні.

Висновки: 1. Органи студентського самоврядування перебувають у стані постійної трансформації, що зумовлює необхідність розробки і впровадження методологічних підходів до управління. Це передбачає вдосконалення стратегій керування, забезпечення належної нормативно-правової підтримки та створення умов для ефективного функціонування.

2. Рівень розвитку органів студентського самоврядування є нерівномірним і значною мірою залежить від низки факторів, зокрема від складу команди керівного органу, їхньої компетентності та мотивації, а також від характеру взаємодії з адміністрацією закладу вищої освіти. Ці чинники потребують гнучких управлінських рішень.

3. Подальший розвиток органів студентського самоврядування безпосередньо залежить від: активного залучення держави у процеси підтримки студентського самоврядування, формування сильного студентської спільноти, а також від готовності учасників органів самоврядування на місцях брати активну участь у вдосконаленні їхньої діяльності.

SUMMARY

The qualification paper consists of 84 pages, 47 references and 1 table.

STUDENT SELF-GOVERNANCE BODIES, STUDENT COUNCIL, ACTIVISM, PROJECT, PUBLIC ADMINISTRATION

Research objective: a systematic analysis of the current state of student self-governance in Ukrainian higher education institutions, identification of its strengths and weaknesses and development of recommendations for improving this form of student self-organization.

Object of research: student self-governance as an institution of public administration.

Subject of research: mechanisms of functioning, efficiency, challenges and prospects for the development of student self-governance in Ukrainian higher education institutions.

Research methods: analysis, interviews, deduction, surveys, induction, structural-functional approach, observation.

Scientific novelty of the research: expansion of theoretical concepts regarding student self-governance as an institution of public administration; obtaining new empirical data on the state of student self-governance in Ukrainian universities; development of practical recommendations to enhance the system of student self-governance.

Hypothesis: the level of student self-governance is directly proportional to the level of democracy within the university; its efficiency positively correlates with the level of satisfaction, while its state of development depends on the political situation in the country.

Conclusions:

1. Student self-governance bodies are in a state of constant transformation, necessitating the development and implementation of methodological approaches to management, improving management strategies, ensuring adequate legal and regulatory support, and creating conditions for effective functioning.

2. The level of development of student self-governance bodies is uneven and largely depends on several factors, including the composition of the governing team, their competence and motivation, as well as the nature of their interaction with the administration of the higher education institution, requiring flexible managerial solutions.

3. The further development of student self-governance bodies directly depends on the active involvement of the state in supporting student self-governance processes, the formation of a strong student community, and the readiness of local self-governance participants to take an active role in improving their activities.

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 6
1.1. Підходи до дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління в науковій літературі 6
1.2. Зміст понять «публічне управління», «студентське самоврядування», «інститут»..... 9
1.3. Принципи та методи дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління 13
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 20
2.1. Нормативно-правові засади студентського самоврядування як інституту публічного управління..... 20
2.2. Форми та методи організації студентського самоврядування в закладах вищої освіти 25
2.3. Міжнародний досвід органів студентського самоврядування як інституту публічного управління..... 43
РОЗДІЛ 3 ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 50
3.1. Стан студентського самоврядування як інституту публічного управління в сучасній Україні (приклад ЗНУ)..... 50
3.2. Розвиток рівня взаємодії студентського самоврядування з органами державної влади та місцевого самоврядування 65
3.3. Рекомендації щодо удосконалення студентського самоврядування як інституту публічного управління 71
ВИСНОВКИ..... 78
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ..... 81

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ОСС – Органи студентського самоврядування

ЗНУ – Запорізький національний університет

СР – Студентська рада

СВК – студентська виборча комісія

МР – молодіжна рада при Запорізькій міській раді

США – Сполучені штати Америки

ЗВО – заклади вищої освіти

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні в Україні студентство має свої органи управління, які націлені на добробут, розвиток і захист тільки самих студентів. Ще років 100 тому, на території України студенти, це була якась «елітарна» група людей, родини яких, могли дозволити людям 15-23 років не працювати, а навчатися і вже тоді, це мале зборище, було рушійною силою, виборюючи права і свободи українського народу. І так, як вони не мали якогось центрального управління, то їх розвиток як органу самоврядування відбувався точковими ініціативами, що призвело до того, що в теперішні часи, студентство не має чіткої моделі управління свого самоврядування. Студентство - це не просто «купка людей» , це феномен. Амбітні люди, які тільки вийшли з під опіки батьків і наразі шукають себе в світі. В них борються протилежності, такі як: невпевненість з рішучістю, юнацький максималізм з реаліями вибору і поступок, дитячі мрії з дорослими планами та відповідальністю.

Проблемна ситуація пов’язана з тим, що у наш час, отримання вищої освіти це вибір, а не обов’язок, але цей вибір роблять питома більшість молоді, які завершують базове навчання. Тому ми маємо великий пласт людей, які ще повноцінно не залучені в економічному житті країни, не мають влади, але мають незламний дух, потік ідей і нестримне бажання змінюватись і змінювати світ навколо. Тому при неналежному керуванні, органи студентського самоврядування можуть мати мінімальну ефективність, або деструктивний вплив на студентське середовище.

Під час дослідження я виділив багато науковців, які досліджували цю проблему, такі як: І. П. Ящук, А.С. Макаренко, К.Г. Трибулькевич Н. Демчук, Л. Кудіна, К. Молодіж, В. Мокляк, В.М. Мандрик, М.І. Давидюк І.П. Аносов, В.М. Приходько, М.І. Приходько та ін. У своїх увагах вони приділяли увагу становленню і розвитку студентського самоврядування, але ніби виключали самих студентів і їх досягнення в цьому. Вони розділяли студентське

самоврядування і самих студентів, що, на мою думку, не може повністю висвітлили їх проблеми й шляхи рішення.

Під час свого дослідження, у мене склалась думка, що осередок студентства, це такий маркер і одночасно утопія нашої країни. Бо по факту, студентство це майбутнє і вже у своєму маленькому світі, вони налаштовують зв'язки, отримують навички, набувають досвід і будують майбутнє. Заклад вищої освіти, це не школа, в яких ходять діти з маленького району, це велика установа, в якій стикаються люди з різних районів, міст, сіл і селищ, маючи дуже різні стартові позиції (від знання мови, до культурних надбань), заклад вищої освіти можна вважати маленькою країною. За основу дослідження взяті органи студентського самоврядування починаючи з 2017 року і до сьогодення.

Об'єктом дослідження: є система студентського самоврядування.

Предмет дослідження: складові, чинники та умови функціонування студентського самоврядування як інституту публічного управління.

Мета дослідження полягає у системному аналізі сучасного стану студентського самоврядування в українських закладах вищої освіти, виявленні його сильних і слабких сторін, а також розробці рекомендацій щодо вдосконалення цієї форми самоорганізації студентів.

Досягнення мети передбачає розв'язування таких завдань:

– визначити підходи до дослідження студентського самоврядування, як інститут публічного управління в науковій літературі;

– уточнити зміст понять «публічне управління», «студентське самоврядування»;

– вивести принципи та методи дослідження студентського самоврядування, як інституту публічного управлінні;

– обґрунтувати принципи та методи формування напрямків і механізмів досягнення цілей органами студентського самоврядування;

– висвітлити нормативно-правові документи на які спираються органи студентського самоврядування під час своєї роботи;

– дослідити форми та методи організації студентського самоврядування, як інституту публічного управління;

– охарактеризувати закордонний досвід органів студентського самоврядування і можливості використання їх під час розвитку під час розвитку Українських органів студентського самоврядування;

– проаналізувати стан студентського самоврядування як інституту публічного управління в сучасній України, взявши за основу досвід ЗНУ;

– дослідити розвиток рівня взаємодії студентського самоврядування з Органами державної влади та місцевого самоврядування;

– створити рекомендації для розвитку органів студентського самоврядування як інституту публічного управління.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в отриманні нових емпіричних даних про стан студентського самоврядування в українських університетах. розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи студентського самоврядування

Гіпотеза дослідження: Дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління вимагає комплексного підходу, що поєднує в собі різноманітні методологічні інструменти та підходи. Оскільки студентське самоврядування є складним соціальним феноменом, що охоплює як політичні, так і соціальні аспекти, для його дослідження необхідно застосовувати як якісні, так і кількісні методи.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Підходи до дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління в науковій літературі

Історичні аспекти соціальної активності студентів та розвиток первинних студентських об’єднань у вищих навчальних закладах України в XIX–XX століттях розглянуті у працях таких дослідників, як М.І. Давидюк (2015), К.Г. Трибулькевич (2016), В.М. Мандрик (2015) та інших. Їх роботи присвячені аналізу впливу студентського самоврядування на формування лідерських якостей, розвиток гуманістичних цінностей, підвищення якості професійної підготовки, а також на становлення управлінської культури та ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Дослідження принципів діяльності студентських самоврядних організацій розпочалося ще на початку XX століття. Так, питання організації студентських об'єднань полягало в тому, щоб дозволити студентам створювати власні товариства, враховуючи їхні потреби і прагнення, за умови, що їхні цілі та методи діяльності не порушують закон. Усі організації повинні були мати статути, затверджені владою, і знаходитися під контролем університетів. Лише ті товариства, які відповідали потребам студентства і підтримували зв’язки з університетом, могли стати потужним фактором для організації університетського життя. Вони повинні були працювати на основі відкритості, легальності та співпрацювати між собою [12].

Питання соціалізації молоді розглядаються на основі значного обсягу фактичних даних у дослідженнях Л.О. Шейни (2018). Вплив студентських об’єднань на процес демократизації вищої освіти вивчали такі вчені, як Є.І. Бородін і Т.М. Тарасенко (2010), О.М. Кін (2011) та Т.В. Фініков (2012). Соціальні аспекти самоврядування як феномена аналізувалися у працях С.О.

Зубченка (2018), а проблеми студентського самоврядування в контексті соціальної педагогіки досліджували В.С. Курило і С.В. Савченко (2005).

Дослідження закордонних авторів охоплюють різні аспекти участі студентів у діяльності їх самоврядування, зокрема: розвиток академічного самоврядування May, W.P. (2010) [41] процес виборів керівних органів студентських організацій Lewis, K.M., Rice, T.W. (2005) [40]; взаємозв'язок між студентською активністю та майбутньою політичною участю McFarland, D.A., Starmanns C. (2009) [42]; залучення та вплив студентських представників на управління університетом Miller, C.D., Kraus, M. (2004) [43] та Planas, A., Soler, P., Fullana, J., Pallisera, M., Vila, M. (2011) [44]; а також гендерну рівність у самоврядуванні та участь жінок в управлінні організаціями Miller, C.D., Kraus, M. (2004) [43].

Науковці дійшли висновку, що студентське самоврядування сприяє підготовці молоді, здатної адаптуватися до змін у суспільних вимогах. У сучасних дослідженнях простежується акцент на інституційно-правовому аспекті студентського самоврядування, тоді як його соціокультурна складова залишається менш розробленою. Тому важливо звернути увагу на дослідження інноваційного потенціалу студентських організацій як інструменту підвищення громадянської активності, політичної культури молоді та формування молодіжної еліти. Це особливо актуально у контексті залучення студентів – динамічної соціальної групи – до євроінтеграційних процесів сучасної України.

Поняття «самоврядування» має глибокі історичні корені. Наприкінці XIX століття воно стало відображенням у суспільній свідомості прагнення подолати відчуження між суспільством і владою. Самоврядування одночасно базується на ключових інтересах усіх соціальних верств і груп, але водночас воно має диференційований характер, враховуючи специфічні потреби різних соціальних спільнот. Отже, влада являє собою систему взаємовідносин і взаємодії між людьми, що реалізується через владу [4].

Студентське самоврядування, як одна з найефективніших форм розвитку молоді в нашій країні, бере початок у другій половині XIX – на початку XX

століття. Прагнення до активної участі в суспільному житті спонукало студентів долучатися до громадських рухів та організацій під час революції 1917 року.

Студенти активно долучалися до захисту своїх прав на педагогічних радах вищих навчальних закладів, брали участь у процесі розподілу стипендій та матеріальної підтримки, а також сприяли підтриманню порядку під час занять і перерв [29]/

До 1929 року в радянських вищих навчальних закладах спостерігалася певна демократизація студентського життя, але до середини 1950-х років її замінив суворий ідеологічний контроль. У повоєнний період зменшився контроль за студентським життям, що сприяло демократизації вищої освіти та активізації студентської участі в управлінні університетами. Студенти долучалися до різних самоврядних структур, таких як студентські ради, комісії та наукові товариства [29].

1980-ті роки характеризуються масовим поширенням студентського самоврядування: більшість студентів активно долучаються до його структур. Органи студентського самоврядування отримують повноваження, аналогічні офіційним адміністративним структурам. З одного боку, це дозволяє студентам брати участь у регулюванні всіх аспектів життя у вищих навчальних закладах, але, з іншого боку, дублює функції існуючого управлінського апарату, ігноруючи специфіку молодіжного середовища. Активізується декларативна природа студентської діяльності, яка не завжди призводить до якісних результатів [29].

Особливостями студентського руху кінця 1989–1991 років, за оцінками дослідників, стали активне включення студентів у політичне життя, боротьба за декомунізацію та демілітаризацію освітнього процесу, реформа вищої школи, скасування іспиту з історії КПРС та «Марксизму-Ленінізму». Це проявлялося у відкритій опозиції університетів, голодуваннях, страйках і бойкотах студентів у Львові, Києві та Чернівцях [10].

Дослідження показали, що в 1990-х роках виникла ефективна система студентського самоврядування. Після розпаду СРСР, коли комсомол втратив

свою ідеологічну роль, студенти почали шукати нові форми об'єднання для самореалізації та активної участі в житті університетів. З набуттям Україною незалежності студентське самоврядування змінилося, і однією з його яскравих форм стала Всеукраїнська студентська рада. Вона стала важливою складовою студентського самоврядування, що перейшла на новий рівень розвитку, привернула більшу увагу до законодавчих ініціатив у сферах освіти, науки та молодіжної політики. Метою цієї ради стало сприяння розвитку студентського самоврядування, налагодження співпраці між органами державної влади та місцевого самоврядування та об'єднання студентства [29].

1.2. Зміст понять «публічне управління», «студентське самоврядування», «інститут»

Термін «публічне управління» вперше був використаний Десмондом Кілінгом у 1972 р., на думку якого «публічне управління» – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики [39].

А.Ф. Мельник та О.Ю. Оболенський одними з перших вітчизняних науковців стали виокремлювати поняття «публічне управління» з-поміж інших. Вони визначали, що публічне управління орієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів і включає такі складники, як державне управління (суб’єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб’єктом є громадські інституції). Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють та взаємодоповнюють одне одного виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке справляє управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень підвищується активність і громадських структур в управлінні не

тільки громадськими, а й державними справами, у розв'язанні суспільних проблем [13].

Т.Б. Семенчук дійшов висновку, що публічне управління – це взаємодія органів державної влади із суспільством у вигляді реалізації специфічних державних функцій з метою забезпечення соціально-політичного ефекту [22].

Під поняттям «публічне управління» розуміють також ефективне функціонування системи органів державної влади, регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики в найрізноманітніших сферах суспільного життя [3].

Таким чином, публічне управління реалізується в умовах:

– децентралізації державного управління на базі поєднання ринкових і державних механізмів регулювання соціально-економічних процесів;

– переходу до поліцентричної системи державного управління, господарювання та ухвалення управлінських рішень;

– управління державними підприємствами й установами на основі поєднання адміністративних і економічних методів впливу та ринкових механізмів господарської діяльності;

– самоуправління організаційних формувань недержавного сектору на принципах їх функціонування як відкритих соціально-орієнтованих систем у взаємодії із зовнішнім середовищем;

– формування організаційної ринково-підприємницької культури, що систематизує ключові особливості організації інноваційного управління соціально-економічними об'єктами та процесами.

На сьогодні немає єдиного визначення поняття «студентське самоврядування», оскільки цей феномен має багатогранну природу, що призводить до різноманітних підходів у його трактуванні. Розглянемо кілька з них.

Одним із таких підходів є трактування студентського самоврядування як форми організації управління. За Г. Троцко, студентське самоврядування є

«формою організації управління студентами, яка охоплює різні аспекти їх життєдіяльності, засновану на принципах свободи, рівноправності та безпосередній участі в управлінні справами колективу» [30]. В іншому джерелі, у посібнику «Студентське самоврядування в Україні», це поняття визначено як «одну з форм народовладдя», що є своєрідним методом управління, який базується на організації та саморегулюванні без застосування примусу. Студентське самоврядування в ВНЗ розглядається не лише як традиція, але й як механізм формування управлінської освіти та спосіб утвердження демократичних принципів серед майбутньої еліти [26].

В. Приходько зазначає, що студентське самоврядування у вищому навчальному закладі є «самостійною громадською діяльністю студентів, спрямованою на реалізацію функцій управління університетом, що здійснюється відповідно до цілей і завдань студентського колективу. В рамках цього процесу принципи управління та закономірності виховання набувають своєрідної специфіки» [1].

Таким чином, студентське самоврядування є важливою частиною загальної системи управління вищим навчальним закладом, що дозволяє студентам активно долучатися до управлінських процесів і організації власної життєдіяльності через колегіальні органи самоврядування на різних рівнях. Воно має демократичний характер і сприяє встановленню діалогу між адміністрацією, студентами та викладачами.

Якщо трактувати студентське самоврядування як засіб виховання та соціалізації особистості, то дослідник І. Янищук трактує студентське самоврядування як «цілісну систему, що має нові, характерні тільки для неї властивості. Основною метою такої системи є насамперед соціалізація майбутнього спеціаліста, визначення його моральних орієнтирів. Це досягається через реалізацію принципів неперервності та наступності всіх виховних напрямів. Для системного підходу до організації студентського самоврядування важливо, що воно охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчально-виховний процес, наукову роботу, спортивно-оздоровчі заходи,

побут, відпочинок, участь у громадському житті, а також поширюється на всі рівні академічної спільноти: від групи до університету» [34].

Студентське самоврядування відіграє важливу роль у структурі вищих навчальних закладів, доповнюючи управлінські, регуляційні та контрольні функції. Згідно з чинним законодавством про вищу освіту, питання відрахування, переведення та поселення студентів до гуртожитків, а також призначення на певні управлінські посади в університеті повинні узгоджуватися з органами студентського самоврядування. Крім того, ці органи активно беруть участь в обговоренні та розв'язанні питань щодо вдосконалення освітнього процесу, науково-дослідної діяльності, призначення стипендій, організації дозвілля, а також вносять пропозиції щодо змін у навчальних планах та програмах.

Інститутом можна вважати стійку форму організації суспільних відносин, яка регулює діяльність і поведінку людей у певній сфері життя, через сукупність норм, правил, цінностей та механізмів. Одним із ключових завдань такого інституту є представлення інтересів громадян і створення умов для їхньої участі в управлінні.У нашому випадку, інститут публічного управління та адміністрування, означає сукупність принципів, правових норм, механізмів і практик, які забезпечують функціонування, організацію та розвиток управлінської системи в суспільстві. Важливими його складовими можна визначити такі речі як: нормативно-правову базу, методики управління та інструменти її реалізації на практиці, соціальні та культурні традиції, а також визначений орган реалізації управлінських функцій.

Студентське самоврядування можна вважати інститутом публічного управління, бо воно має низку характеристик. Дії студентського самоврядування регулюються законом та положеннями, вони мають означені права та обов'язки, а також свої механізми дій. Чітка структура, яка вибудовується у кожного органу студентського самоврядування, має схожість з іншими органами публічного управління та адміністрування, але зі своїми особливостями. Різноманітні традиції, які закріпились не тільки в університеті, як на майданчику побудування

студентського самоврядування, а і окремо в самому ОСС, що додатково регулює їх роботу, про що ми поговоримо далі.

1.3. Принципи та методи дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління

Студентське самоврядування виступає важливим елементом системи публічного управління, адже воно реалізує функції, що забезпечують інтеграцію молоді у суспільно-політичне життя, формування громадянських компетентностей і відповідальності. Його сутність полягає у самостійній діяльності студентів, спрямованій на вирішення питань організації навчального процесу, захист прав та інтересів студентської спільноти, а також залучення молоді до процесів управління вищими навчальними закладами.

Розглядаючи студентське самоврядування як частину публічного управління, варто зазначити його подвійну природу. З одного боку, воно є автономною організацією в межах університету, що діє на основі законодавства та статутів вищих навчальних закладів. З іншого боку, студентське самоврядування виконує функції, що виходять за межі внутрішньої структури університету, активно впливаючи на формування державної молодіжної політики, суспільної думки та навіть реформування освітньої системи.

Особливістю студентського самоврядування є те, що воно поєднує риси демократичного управління і громадянської активності. Це своєрідна модель, у межах якої молоді люди можуть набувати практичного досвіду публічного адміністрування, прийняття рішень та вирішення конфліктів. Наприклад, вибори до органів студентського самоврядування є прямим відображенням демократичних принципів, таких як прозорість, конкуренція та підзвітність.

Законодавча база України, зокрема Закон «Про вищу освіту» [20], визначає чіткі рамки для функціонування студентського самоврядування, забезпечуючи його автономію. Згідно з цим законом, студентське самоврядування має право представляти інтереси студентів в органах управління університету, брати

участь у прийнятті важливих рішень щодо організації навчального процесу та дозвілля, а також здійснювати контроль за використанням фінансових ресурсів, виділених на студентські потреби.

Водночас, студентське самоврядування в Україні стикається з низкою викликів, які пов’язані з недостатньою підтримкою з боку адміністрації, низьким рівнем залученості студентів та обмеженістю фінансових ресурсів. Для розв’язання цих проблем важливо, щоб студентське самоврядування не лише виконувало представницькі функції, але й активно впливало на процеси ухвалення рішень, залучаючи студентів до обговорення важливих питань і розробки інноваційних проєктів.

Дослідження студентського самоврядування як інституту публічного управління вимагає чіткого визначення принципів, які забезпечують комплексний підхід до вивчення цього явища. Принципи виступають фундаментом дослідницької роботи, визначаючи основні напрями аналізу та формуючи рамки, у межах яких проводиться дослідження. Їх використання дозволяє уникнути однобічності та врахувати всі аспекти, що впливають на функціонування студентського самоврядування.

Один із ключових принципів дослідження – системність. Студентське самоврядування є частиною ширшої системи публічного управління. Його діяльність не можна розглядати ізольовано, оскільки вона тісно взаємодіє з адміністрацією закладів вищої освіти, державними органами, студентською спільнотою та навіть міжнародними організаціями. Принцип системності передбачає аналіз як внутрішніх, так і зовнішніх зв’язків студентського самоврядування, включаючи його вплив на загальну ефективність управлінських процесів у системі освіти.

Не менш важливим є принцип науковості, який забезпечує об’єктивність і точність отриманих результатів. Дослідження студентського самоврядування повинно базуватися на достовірних фактах, перевірених методах і теоретичних концепціях, що відповідають сучасним вимогам науки. Наприклад, аналіз законодавчої бази, що регулює діяльність студентського самоврядування, має

спиратися на порівняльний підхід, що дозволяє оцінити, наскільки існуючі норми відповідають міжнародним стандартам.

Ще одним важливим принципом є демократичність. Студентське самоврядування є моделлю демократичного управління, тому його вивчення має враховувати такі аспекти, як прозорість виборів, рівність доступу студентів до управлінських процесів, підзвітність лідерів студентської спільноти. Цей принцип також підкреслює необхідність врахування думки самих студентів у процесі дослідження, що дозволяє отримати більш точне уявлення про ефективність роботи самоврядування.

Особливу увагу слід приділити принципу інтегративності, який передбачає врахування соціальних, культурних, економічних і політичних факторів, що впливають на розвиток студентського самоврядування. Наприклад, фінансова підтримка студентських організацій залежить не лише від адміністрації університетів, але й від державної політики у сфері молодіжного розвитку. Вивчення цих аспектів дозволяє краще зрозуміти контекст, у якому функціонує студентське самоврядування, та визначити основні бар’єри, що перешкоджають його ефективній роботі.

Принцип участі також є визначальним у дослідженні студентського самоврядування. Він акцентує увагу на необхідності активного залучення студентів до прийняття рішень як на рівні дослідження, так і в реальній діяльності самоврядування. Студенти є не лише об’єктом, але й суб’єктом дослідження, адже саме вони формують органи самоврядування, обирають їх лідерів та беруть участь у реалізації рішень. У рамках цього принципу важливо використовувати методи, що передбачають безпосереднє спілкування з молоддю, такі як опитування чи фокус-групи.

Застосування принципів прозорості та підзвітності дозволяє оцінити, наскільки діяльність студентського самоврядування відповідає очікуванням студентської спільноти. Це включає аналіз звітності, опублікованої студентськими організаціями, відкритість їхніх рішень для обговорення та можливість для студентів впливати на прийняття цих рішень.

Вивчення студентського самоврядування як складової системи публічного управління потребує застосування широкого спектра наукових методів, які дозволяють глибше зрозуміти специфіку його функціонування, виявити особливості взаємодії з іншими суб'єктами управління та оцінити його ефективність. Методи дослідження є інструментами, за допомогою яких формується уявлення про студентське самоврядування, збираються необхідні дані, аналізуються тенденції та пропонуються практичні рекомендації.

Одним із ключових підходів у дослідженні є теоретичний аналіз, який передбачає вивчення наукових публікацій, нормативно-правових актів, статутів студентських організацій та інших документів, що регулюють їхню діяльність. Цей метод дозволяє зрозуміти, як студентське самоврядування розглядається в науковій літературі, які концептуальні підходи використовуються для його визначення, та яким чином законодавчі рамки сприяють або, навпаки, обмежують його функціонування. Наприклад, аналіз Закону України «Про вищу освіту» дозволяє оцінити, наскільки законодавчі положення відповідають сучасним вимогам студентського середовища та принципам демократичного управління.

Ще одним важливим методом є моделювання, яке дозволяє створювати теоретичні моделі студентського самоврядування як частини публічного управління. Цей метод сприяє розумінню, як різні елементи системи взаємодіють між собою: від виборів студентських лідерів до їхньої участі у прийнятті рішень в адміністративних радах університету. Наприклад, можна змоделювати сценарій, у якому студентське самоврядування бере участь у розробці навчальних планів, та оцінити, як це впливає на якість освіти та задоволеність студентів.

У дослідженні студентського самоврядування широко використовуються емпіричні методи, які включають збір і аналіз фактичних даних. Одним із найбільш поширених методів є опитування, що дозволяє отримати думки студентів, викладачів, адміністрації та інших зацікавлених сторін щодо функціонування студентського самоврядування. Наприклад, за допомогою

анкетування можна дізнатися, наскільки студенти задоволені діяльністю органів самоврядування, чи відчувають вони себе залученими до управлінських процесів, та які проблеми, на їхню думку, потребують вирішення.

Окрім опитування, важливу роль відіграє інтерв'ю, що дає змогу глибше зрозуміти особистий досвід і позицію лідерів студентського самоврядування, представників адміністрації та експертів у сфері освіти. Цей метод забезпечує якісний аналіз, дозволяючи виявити не лише факти, але й мотиви, думки та цінності, які впливають на прийняття рішень. Наприклад, у ході інтерв'ю зі студентським президентом можна дізнатися про виклики, з якими він стикається у своїй діяльності, та можливі шляхи їх подолання.

Спостереження також є ефективним методом дослідження, особливо коли мова йде про вивчення реальної діяльності студентських організацій. Цей метод дозволяє побачити, як приймаються рішення, як організовуються заходи, як ведеться комунікація між студентами та адміністрацією. Спостереження може проводитися як у формі участі дослідника у роботі органу самоврядування, так і у формі зовнішнього аналізу їхніх заходів і зустрічей.

Особливий інтерес становить використання методу кейс-стаді, що передбачає детальний аналіз конкретних прикладів успішного (або навпаки, проблемного) функціонування студентського самоврядування. Це може бути дослідження історії створення ефективної системи самоврядування в певному університеті, аналіз конкретного проєкту, ініційованого студентами, чи вивчення кризових ситуацій, які довелося долати. Такий підхід дозволяє зробити висновки про чинники успіху та виклики, з якими стикаються органи самоврядування.

Для аналізу кількісних даних широко застосовуються статистичні методи. Вони допомагають оцінити, наскільки активно студенти беруть участь у виборах, чи змінюється рівень залученості з часом, які тренди спостерігаються у розвитку студентських організацій. Статистичний аналіз дозволяє побачити загальну картину, зокрема зрозуміти, як залученість до студентського самоврядування корелює з успішністю студентів або їхнім рівнем задоволеності навчанням.

Нарешті, у дослідженні студентського самоврядування ефективним є історичний метод, який дозволяє простежити еволюцію цього явища. Вивчаючи, як змінювалося студентське самоврядування у різні історичні періоди, можна зрозуміти, які соціальні, політичні чи економічні чинники впливали на його розвиток. Наприклад, аналіз розвитку студентського самоврядування в Україні у контексті здобуття незалежності показує, як зміна політичного устрою вплинула на активізацію молодіжних ініціатив.

Загалом, використання комплексного підходу до дослідження, що поєднує теоретичні, емпіричні, статистичні та історичні методи, забезпечує глибоке і всебічне розуміння студентського самоврядування як інституту публічного управління. Це дозволяє не лише оцінити його роль у системі освіти, а й знайти шляхи для вдосконалення його функціонування.

У першому розділі роботи розглянуто концептуальні основи студентського самоврядування як інституту публічного управління та адміністрування. Дослідження показало, що студентське самоврядування є важливою складовою сучасної системи вищої освіти, яка виконує управлінські, соціальні та виховні функції. Воно має двоїсту природу: з одного боку, це автономний механізм, що дозволяє студентам реалізовувати свої права і брати участь у прийнятті рішень, з іншого – елемент загальної системи публічного управління, що сприяє інтеграції молоді в соціально-політичне життя країни.

Аналіз наукових підходів до вивчення студентського самоврядування підтвердив, що воно є не лише інструментом представництва інтересів студентів, але й платформою для формування управлінських навичок, розвитку громадянської відповідальності та політичної культури. Суттєву роль відіграють правові основи функціонування студентських органів, які закріплюють їхню автономію та визначають можливості впливу на рішення адміністрації закладів освіти.

Дослідження показало, що студентське самоврядування має всі ознаки інституту: нормативність, організаційну сталість, механізми регулювання та впливу, а також специфічну соціокультурну функцію. Його еволюція, від

первинних студентських об’єднань до сучасних структур, відображає зміни в суспільних умовах, законодавстві та освітніх потребах.

Окрему увагу приділено методам дослідження цього явища, які охоплюють системний, науковий та демократичний підходи, а також емпіричні, теоретичні та історичні методи. Комплексний аналіз дозволив визначити сильні сторони студентського самоврядування, а також виявити ключові виклики, пов’язані з обмеженістю фінансування, низьким рівнем залученості студентів та недостатньою підтримкою з боку адміністрації.

Таким чином, студентське самоврядування можна вважати ефективним інструментом публічного управління, який сприяє як розвитку особистості, так і удосконаленню демократичних процесів у суспільстві. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на пошук шляхів розв’язання існуючих проблем і підвищення ефективності функціонування органів студентського самоврядування.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

2.1. Нормативно-правові засади студентського самоврядування як інституту публічного управління

Студентське самоврядування в Україні базується на низці нормативно правових актах державного і місцевих рівнях, і являються основними функціональними актами і документами, якими повинне користуватися студентське самоврядування.

Основними нормативно-правовими документами, яким керується студентське самоврядування, можна вважати Закон України «Про вищу освіту» [20]. Він визначає основи організації вищої освіти в Україні, серед яких важливе місце займає питання організації студентського самоврядування. У статті 40, «Студентське самоврядування», зібрані основні права, обов'язки та можливості студентського самоврядування. Він становить, що кожен, хто навчається в закладі вищої освіти, має рівні права, та може як обиратися, так і бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування. Основна місія студентського самоврядування, спираючись на цей закон, це забезпечувати захист прав та інтересів студентів та залучати їх в управління закладом вищої освіти. Крім того, закон регулює те, в яких органах і радах управління закладу вищої освіти студентське самоврядування повинно брати участь та які типу представництва може бути, наприклад, студентське самоврядування ЗНУ вибрало для себе метод студентської ради.

У статуті Запорізького національного університету [25], відповідно до пункту 7 «ОРГАНИ ГРОМАДСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ», підпункту 7.7.7. в якому зазначено, що «конференція Трудового колективу затверджує Положення про студентське самоврядування в Університету» [25], цей аспект виглядає сумнівно, бо студентське

самоврядування автономне, і на нього не повинен впливати найважливіший орган управління університету, навіть враховуючи те, що 10 відсотків делегатів цього органу вибираються із здобувачів освіти, тобто, студентського самоврядування.

Крім того, починаючи з пункту 7, підпункту 7.13 статут регулює, що: «В Університеті та його структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке є невід'ємною частиною громадського самоврядування Університету» [25], самі по собі ці пункти сходяться з пунктами статті 40 Закону України «Про вищу освіту» [20], але вони більш направленні саме на структуру університету, більш чітко прописують кордони та повноваження саме в Запорізькому національному університеті. Наприклад, без погодження студентського самоврядування, яке представляє студентська рада, жоден студент не може бути: відрахований, поновлений, переведений, поселений або виселений з гуртожитку, що стосується не лише студентів, а і робітників університету, які хочу проживати у гуртожитку, призначення заступників деканів факультетів, заступників директора Інституту, проректорів Університету.

Цікава історія, що колись користуючись пунктом 7, підпунктом 7.13.9. статуту ЗНУ, який каже що: «Ректор Університету забезпечує належні умови для діяльності органів студентського самоврядування (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, доступом до інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо), про що укладається відповідна угода» [25], студентська рада змогла отримати для студентської ради кожного факультету окремий кабінет для проведення їх діяльності, що було значним успіхом, адже з 2014 по 2019 студентське самоврядування і комьюніті було дуже активним, тому мати окремі майданчки для зборів і проведення активності було дуже важливим.

Положення про студентське самоврядування Запорізького національного університету [17], є основою, фундаментом та базисом для його функціонування, воно регламентує порядок створення і функціонування органів студентського самоврядування в Запорізькому національному університеті. Особливість цього

положення в тому, що саме студенти його пишуть. При потребі, вони не бояться вносити зміни до положення, щоб воно краще відповідало актуальним викликам.

Окрім цього положення були окремі положення про студентську виборчу комісію та окремих структурних підрозділів (студентська рада ІННІ, та інших коледжів). Але у 2021 році, тодішній голова студентської ради ЗНУ Гуков Єгор ініціював процес створення єдиного положення і при створенні комісії з активних представників студентського самоврядування було створене нове положення, яке об'єднувало всі інші, окремі положення. У ньому були вже враховані ті проблеми, з яким зіштовхнулось все людство, такі як коронавірус і тотальний локдаун).

В плані публічного управління це цікавий «кейс». До 2020 року, вибори на пост голови студентської ради, як факультету, так і університету в цілому, а також делегатів на конференцію трудового колективу ЗНУ, відбуваються шляхом прямого таємного голосування (вкидання бюлетенів в урну), що потребувало приходу здобувачів освіти до спеціально створеної виборчої дільниці. Але з початком локдауну, в університет більшість студентів не ходить, пари проходять в системі МУДЛ та ЗУМ і приходиться шукати якийсь вихід, бо голови СР повинні бути обов'язково. Але механізмів для обрання не було і не могло бути, бо для цього, вони повинен бути прописані в положені. Зміни до положення можуть бути вноситись тільки під час проведення Конференції студентів ЗНУ, що прописано в пункті 1, підпункті 1.3.1 «Вищим представницьким органом студентського самоврядування університету є Конференція студентів ЗНУ» [17], але для цього потрібно було зібрати 250 людей з різних факультетів у відсотковому відношенні, що було неможливим під час локдауну.

Розв'язання проблеми, було свого роду порушенням положення з яким усі погодились, що по суті є неправомірним. Зібравшись онлайн за допомогою телеграм, де номер телефона був засобом ідентифікації, студенти мали змогу проголосувати, додатково була доступна можливість використовувати систему

МУДЛ як майданчик для голосування, тим самим створивши можливість продовження функціонування.

Такі виклики показують, що будь-яка система, якби вона добре не функціонувала, має свої недоліки та слабкості положення про студентське самоврядування Запорізького національного університету [17]. Тому, Єгор Гуков, голова студентського самоврядування 2020-2021 років, у 2021 році анонсував зміни до положення якраз під час послаблення карантину, що надає правової сили всім змінам до цього. Ключовим є пункт 1, підпункт 1.3.9. в якому прописано, що: «Засідання ОСС ЗНУ можуть відбуватися в онлайн-форматі» [17], що дало змогу працювати, навіть в такі складні часи.

Повертаючись до положення, хочеться виділити, що крім технічних і правових дій, воно ще і закріплює ідеологічні, наприклад, в пункті 1, підпункті 1.2.1 [17], написана мета студентського самоврядування, де перераховані різні речі, як наприклад: сприяння підвищенню якості освіти, удосконалення побуту, сприяння розвитку особистості, розширення світогляду. А в пункті 1, підпункті 1.2.7 можна виділити, що: «Основними цінностями органів студентського самоврядування ЗНУ є: відповідальність, свобода, толерантність, розвиток та єдність» [17], що теж було додано самими студентами.

І останнє, що хотілось би зазначити в цій темі, що після створення нового положення, в нього вносились зміни ще 3 рази, і один із пунктів показує серйозність викликів, з якими зіштовхнулась СР : 1.1.9. «Всі органи студентського самоврядування ЗНУ продовжують функціонування та виконання своїх обов'язків під час надзвичайного та/або воєнного стану, якщо немає загрози членам цих органів та/або особам, які можуть виконувати їх обов'язки. Порядок призначення виконуючого або виконуючої обов’язки Голови органу студентського самоврядування ЗНУ визначається цим Положенням» [17]. Після закінчення функціоналу цього пункту, його можна залишити, як історичну і культурну цінність, як нагадування про складні часи під час яких ОСС продовжували виконувати свої обов’язки.

Наступним основним нормативно-правовим документом, яким керується студентське самоврядування, є протоколи. Згідно з положенням про студентське самоврядування ЗНУ, а саме пункт 2, підпункт 2.2.14.: «Всі засідання студентської ради факультетів і студентської ради ЗНУ повинні протоколюватися і ці протоколи повинні бути викладені протягом 5-робочих днів на їх інформаційних ресурсах» [17]. Аналогічно цьому, усі дорадчі, робочі та інші органи студентського самоврядування повинні мати протоколи на всі свої рішення. В ідеалі, будь-який студент може зайти на інформаційній ресурс, подивитися протокол і зрозуміти що відбувається в університеті. Наприклад навіть рішення про відрахування, переведення та відновлення студента, повинно вирішуватися після наради й закріплено протоколом, тобто на заяві студента пишеться номер та дату протоколу. Це явний показник прозорості і звітності, а також інструмент самоконтролю і саморефлексії.

Звітування також є одним з основних нормативно-правових документів, що зазначено в пункті 1, підпункті 1.4.2.: «Обов'язковому опублікуванню на офіційних інформаційних ресурсах студентського самоврядування усіх рівнів підлягають: «Щомісячні звіти про діяльність органів студентського самоврядування. Особами, відповідальними за затвердження та опублікування таких звітів, є Голови відповідних органів» [17]. Окрім щомісячних звітів, доречно було робити піврічні та річні звіти. Такий пункт був доданий в 2018-2019 роках, керувались не тільки явними причинами запровадження звітів, таких як самоконтроль, рефлексія та звітування перед виборцями, а більше як контроль студентської ради ЗНУ над студентськими радами факультетів, а також психологічний спосіб, який змушував ради факультетів відчувати себе «неповноцінними», бо вони мало чого зробили чи написали. Це один із прикладів використання мотивації співробітників методом порівняння їх з іншими, але в пасивному стилі. Як результат - після декількох місяців контролю за виконанням цього пункту, голови студентського самоврядування самостійно почали питати і контролювати інших глав і кількість проєктів збільшилась, що повністю може

задовольнити управлінський складник. До речі, форма звіту, зазначена у пункті 1, підпункті 1.4.5 положення про студентського самоврядування ЗНУ [17].

Органи студентського самоврядування діють на основі нормативно-правових актів, мають чіткі організаційні структури та правила, які забезпечують їхню діяльність. Ці ознаки дозволяють розглядати їх, як інститут публічного управління в освітньому просторі.

Стаття 40 Закону України 'Про вищу освіту' визначає студентське самоврядування як елемент демократичного управління, що діє в рамках загальної системи публічного управління. Їхня діяльність регламентується також локальними положеннями, такими як статут ЗНУ, що забезпечує організаційну стійкість і правовий порядок.

2.2. Форми та методи організації студентського самоврядування в закладах вищої освіти

Оскільки основним об’єктом і суб’єктом дослідження являються студенти та їх самоврядування, то за основу були взяті їх дії, побут, досвід. Велику кількість часу було приділено саме внутрішній установі, та їх діям, тому більшість тез будуть підкріплені конкретними прикладами впроваджених проєктів ОСС ЗНУ. Крім того, ми будемо роздивлятися моделі та функції студентського самоврядування, аналізувати їх підходи, концептуальний й ідеологічний складник і все це буде в контексті теорії управління, а також взаємодії з іншими органами управління починаючи з університету і закінчуючи країною. Тому основні аспекти мого дослідження, виділенні таким чином:

Демократичне управління, як механізм: це основа студентського самоврядування, за допомогою нього, вони беруть участь у процесах прийняття рішень в університеті. Так чи інакше, дією чи бездією кожен студент навчального закладу, бере участь у студентському самоврядуванні. Але представники студентства напряму можуть впливати на дії адміністрації по відношенню не тільки як до студентства, а й у бік викладачів та технічного

персоналу. Тому тут студентське самоврядування виступає не тільки як об’єкт, а і як суб’єкт навчального процесу і соціального життя.

Представники самоврядування, обираються шляхом прямих таємних виборів. Наприклад, в ЗНУ ще з часів COVID-19 та карантину і до цього часу всі вибори проводяться в системі МУДЛ, як виборчий курс, що доволі прозора і чиста система, яка дає більшу кількість залучення студентів, ніж прості вибори у вигляді вкидання бюлетенів. І якщо проводити паралель з сьогоденням нашої країни, то виведення виборів у площу онлайнового простору, може дійсно добре впливати на розвиток демократичного складника і більшої залученості людей у виборчий процес. І при повноцінній, захищеній базі, яка б була доступна для всіх громадян нашої держави, ми б отримали повноцінні онлайн вибори.

Автономія, згідно підпункту 4, пунктом 3, статті 40 Закону України Про вищу освіту, органи студентського самоврядування діють на принципах: «незалежності від впливу політичних партій та релігійних організацій» [20], крім того, в пункті 7, підпункті 7.13.8. Статуту Запорізького національно університету зазначено, що: «Адміністрація Університету не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування» [17], тобто їх думка і рішення повинні бути незалежні від контролю адміністрації вищого навчального закладу. Також згідно пунктом 1, статті 40 Закону України «Про вищу освіту»: «Студентське самоврядування це право і можливість розв’язувати питання навчання і побути, захисту прав і інтересів студентів» [20]. Перше і основне це студентство і в першу чергу, саме думка про добробут і розвиток студентства повинна бути на першому місці в ОСС і незалежно не від кого з адміністрації вищого навчального закладу, студентська рада повинна брати рішення спрямовані в бік студентства.

Але тут є дуже цікава особливість, якщо за якесь невірне, чи деструктивне рішення робітник університету може отримати, догану, штраф, чи навіть бути звільненим, то представник органу студентського самоврядування максимум може бути знятим з посади, але як показує аналіз останніх десяти років, не було прецедентів використання цим механізмом, однак як правило, все обмежується словесними зауваженнями.

Розглядаючи студентське самоврядування як орган публічного управління в плані автономії дій, ми розуміємо, що з волелюбним студентством, «вища влада» має набагато менший відсоток впливу на них, як, наприклад це було би з міською радою. Крім того, орган студентського самоврядування, має свій окремий бюджет, який дає йому «меншу залежність» від можливого впливу.

Участь у студентському самоврядуванні створює унікальне середовище для розвитку особистісних і професійних навичок, практичного застосування отриманих знань і здобуття нового досвіду. З позиції публічного управління студентське самоврядування можна розглядати як ефективну платформу для апробації різних управлінських підходів, відпрацювання механізмів звітування, побудови комунікації та взаємодії з різними зацікавленими сторонами. Це середовище може виконувати функцію своєрідної навчальної платформи, що надає студентам можливість здобути практичний досвід у сфері публічного управління та адміністрування. Воно сприяє формуванню компетентних лідерів і управлінців, забезпечуючи умови для апробації різних моделей та методологій управління. Відсутність значних санкцій за можливі помилки створює сприятливий простір для експериментів, дозволяючи учасникам опановувати управлінські підходи в умовах, максимально наближених до реальних. Набутий досвід може бути використаний у майбутньому для ефективного виконання обов'язків на керівних посадах, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки та адаптивності. Наприклад, Олексій Савицький, під час свого навчання, брав активну участь у студентському самоврядуванні, отримавши достатній багаж знань він довгий час був директором управління по роботі з молоддю і сім'єю департаменту спорту, сім'ї та молоді Запорізької міської ради, а зараз він директор комунальної установи Запорізький обласний центр молоді Запорізької міської ради.

Крім того, згідно з пунктом 1 статті 40 Закону України Про вищу освіту: «Студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів студентів (курсантів) та їх участь в управлінні вищим навчальним закладом» [20], тобто в розрізі нашої теми, ми розуміємо, що органи студентського самоврядування

керують не тільки студентством, а й ще і мають вплив на заклад вищої освіти, бо їх участь обов’язкова, представники органу студентського самоврядування знаходяться у всіх комісіях які так чи інакше пов’язані зі студентством.

Участь студентської ради у прийнятті управлінських рішень адміністрації ЗНУ демонструє виконання студентським самоврядуванням функцій суб’єкта публічного управління.

Крім управлінських навичок, активна участь в студентському самоврядуванні, може підняти рівень професійних і життєвих навичок, бо студенти роблять і організовують саме ті заходи, які їм подобаються, вони не зв’язані планами, вказівками від Міністерства освіти і науки й тд. Тому можна легко побачити в соціальних мережах студентських рад як один за одним йдуть «курси з вишивання макраме» та лекцію «по впровадженню віртуальної реальності на рейв вечірках», різноманітність проєктів може відкрити нові таланти чи зацікавленості, що своєю чергою позитивно вплине на різнобічний розвиток особистості. Як показує аналіз соціальних мереж минулих учасників студентського самоврядування, деякі з них навчитися фотографувати, знімати відео і зараз, у дорослому житті, заробляють на цьому кошти і це стало справою їх життя, хоча диплом був отриманий зовсім з іншої спеціальності.

Студентське самоврядування можна розглядати як специфічний інститут в системі публічного управління, де студенти виступають не лише як отримувачі освіти, а і як активні учасники процесів управління. Теоретичні підходи включають вивчення його правової основи, організаційних структур, функцій і ролі в забезпеченні ефективного управління вищими навчальними закладами.

Існують різні теоретичні моделі управління, які можуть бути застосовані до дослідження студентського самоврядування. Це можуть бути моделі демократичного управління, участі, делегування повноважень та співробітництва між адміністрацією та студентами. Теоретичний аналіз дозволяє зрозуміти, як ці моделі реалізуються в рамках студентських органів, і як це впливає на освітній процес та життя студентської спільноти.

Важливим складником теоретичного аспекту є аналіз механізмів, за допомогою яких здійснюється управлінська діяльність в органах студентського самоврядування, а також принципів цього управління: демократичності, відкритості, відповідальності та підзвітності. Вивчення цих механізмів дає можливість покращити практики управління в університетах і сприяти розвитку студентської самостійності.

Згідно з пунктом 4, статті 40 Закону України Про вищу освіту: «Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, інституту (факультету), відділення, гуртожитку, вищого навчального закладу. Залежно від контингенту студентів (курсантів), типу та специфіки вищого навчального закладу студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів вищого навчального закладу. Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо [20]. Кожен заклад вищої освіти сам обирає для себе слушну форму самоврядування, на прикладі ЗНУ ми маємо суто студентське самоврядування у вигляді Студентської ради, а також маємо Адміністративно - студентську форму, у вигляді старостату, тобто ми можемо побачити вплив інституту публічного управління на формування ОСС. Один із них формується «вищою» владою, а інший на рівні самоврядування.

Старостат в ЗНУ, це орган, який ініціювала адміністрація університету для кращого обліку і взаємодії зі студентством, зазвичай або призначається кураторами групи із охочих студентів. Їх основні обов’язки передавати інформацію від деканів, зам деканів, викладачів, голів студентських рад та інших до студентів. Цей засіб самоврядування не має за собою положень і правил, але все одно має гарну результативність завдяки загальній меті, яка об’єднує всіх учасників навчального процесу. Крім того, цей механізм, для передачі інформації зазвичай використовується і головами студентських рад факультетів, коледжів і інститутів.

Конференція студентів ЗНУ - є вищим представницьким органом студентського самоврядування (далі - ОСС), його повноваження прописані в пункті 2, підпункті 2.1.9 положення про студентське самоврядування ЗНУ, а саме: «Затверджує зміни до положення, направлення на всеукраїнські нагороди студентів, заслуховує звіти голови студентської ради ЗНУ та інших представницьких та виконавчих органів, призначення голови студентської виборчої комісії та контрольно-ревізійної комісії, ухвалює внутрішні документи ОСС, затверджує кошторис та використання майна та коштів» [17]. Конференція має представників від кожного факультету, коледжу та інституту в кількості зазначеній в пункті 2, підпункті 2.1.2 положення про студентське самоврядування ЗНУ [17].

А також там є представники за посадами, що йдуть окремо, це представники Студентської ради ЗНУ, структурних підрозділів ОСС, Голова студентської виборчої комісії та голова контрольно-ревізійної комісії. Делегати на цю конференцію обираються шляхом відкритого таємного голосування в системі МУДЛ з-поміж бажаючих. Хотілось би зазначити цікаву ідею в формуванні, що окрім «явного активу» ми ще маємо і «вимушений актив», бо так чи інакше, представникам факультету прийдеться знайти достатньо делегатів, щоб закрити квоту, яку вирахували. В такі моменти дуже явно прослідковується Теорія X та Теорія Y, Дугласа Мак Грегора, де X - це оцей вимушений актив, який особливо не хоче працювати, але шляхом якогось тиску, вмовляння, чи простого «чого б і не сходити» людину залучають до студентського самоврядування саме ті « явний актив» - Y, які вже знаходяться в самоврядуванні, бо мають великий рівень самовмотивовування та прагнуть досягнень.

У процесі дослідження було виділено кілька ключових принципів діяльності студентських самоврядних організацій кінця XIX – початку XX століття:

– студентські органи самоврядування були добровільними об'єднаннями, і примусова участь у них була відсутня.

– керівники організацій прагнули затвердити статути своїх об'єднань, звертаючись до адміністрації університету і піклувальників. Професори часто підтримували студентів, що дозволяло легалізувати їхні товариства.

– студентські організації не приховували своєї діяльності. Вони активно залучали студентів для обговорення важливих питань та розв’язання проблем.

– кожен студент мав право брати участь в організації на загальних засадах.

– лідери організацій зобов'язані були звітувати про свою діяльність перед іншими учасниками.

– ефективність діяльності студентських самоврядних організацій забезпечувалася самовідповідальністю і соціальною активністю учасників.

Особливо важливою була роль загальних зборів, які часто виконували функцію основного виконавчого органу в системі студентського самоврядування, дотримуючись принципів законності, гласності, рівноправності, підзвітності та відповідальності, у той час, це був один із проявів інституту публічного управління, а наразі, в ЗНУ цей орган можна порівняти з Конференцією студентів ЗНУ

Конференція студентів ЗНУ планово збирається 1 раз на рік, але за потребою, може збиратися і позачергова в таких випадках, як - рішення Головуючого конференції, За рішенням Голови студентської ради ЗНУ, на вимогу двох третин від складу Конференції студентів ЗНУ, На вимогу не менш як десяти відсотків студентів ЗНУ та за зверненням голови Контрольно-ревізійної комісії. Також у кожного структурного підрозділу ОСС також може бути своя конференція студентів, яка має такі ж повноважень, але на своєму рівні. Але як показує досвід, позачергова конференція студентів структурного підрозділу рідко скликається, майже всі рішення бере студентська рада структурного підрозділу, а конференція проходить раз на рік, для заслухання річного звіту голови. Крім того, до положень конференції студентів ЗНУ варто віднести такий механізм, як Публічні читання. Згідно з пунктом 2, підпункту

2.1.29 положення про студентське самоврядування ЗНУ [17], це - процес громадського контролю нормотворчої діяльності учасників Конференції студентів ЗНУ, обговорення змін до нормативно правової бази ОСС ЗНУ.

Студентська рада (далі - СР) - це основна форма органів студентського самоврядування в ЗНУ. Згідно з положенням про студентське самоврядування, а саме, пункту 1, підпункту 1.3.1. « Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, інституту, коледжу, гуртожитку та на рівні університету» [17]. Згідно з цим ми робимо висновки, що студентське самоврядування повинно мати свого роду ієрархію.

СР - це виконавчий, виборний орган, правила до вибору прописані в положенні про вибори студентів Запорізького національного університету [15]. Згідно з пунктом 2, підпункту 2.2.6 положенню про СР ЗНУ, СР ЗНУ: виконує рішення конференції ЗНУ, організує та координує діяльність ОСС ЗНУ, визначає напрямки діяльності ОСС, формує та узгоджує питання за адміністрацією ЗНУ перелік питань, в межах своєї компетенції, виносить питання на обговорення щодо ОСС на засідання Вченої ради ЗНУ, складає власний кошторис, в межах визначений університетом, аналізує та впроваджує у свою діяльність досвід роботи ОСС всіх рівнів, організовує зустрічі з адміністрацією ЗНУ, інформує студентську громаду. Студентська рада не має права виконувати обов’язки студентських рад, крім деяких винятків.

До складу С ЗНУ згідно пункту 2, підпункту 2.2.3 положення повинні входити: «замісники СР Голова Студентської ради ЗНУ, секретар Студентської ради ЗНУ, заступники Голови Студентської ради ЗНУ та керівники відділів Студентської ради ЗНУ» [15], обов’язковими повинні бути Голова, секретар та заступники, а які саме відділи там будуть знаходитись це вже рішення Голови, які призначаються та звільняються розпорядженням Голови СР ЗНУ. Таким же чином формується структура, перелік, повноваження та функції відділів. Саме в СР ЗНУ відділи називаються вектори чи сектори. Формування таких відділів залежить від напрямів і програми саме цієї СР.

Зазвичай ці відділи формуються від планів, чи потреб, наприклад, побутовий відділ - відповідає за гуртожитки, життя студентів в ньому, розв’язання загальних та стратегічних проблем, таких як покращення побутового життя, організацію заходів направлених на фізичне, психологічних чи емоційне життя студентів, це можуть бути як акції з прибирання, концерти чи гуртки в підтримку людей. Дуже показовим є розвиток «малого бізнесу» , таких як надання косметологічних, ремонтних чи репетиторських послуг. Так як гуртожитки це, свого роду, маленьке комьюніті, то в ньому само по собі створюється свого роду комьюніті. Також, побутовому відділу зазвичай звітують ОСС гуртожитку, такі як СР гуртожитку, конференції мешканці гуртожитку, та інші «стихійно» утворені. Думка голови СР гуртожитку та голови побутового відділу зазвичай ключова у розв’язанні питання про виселення студентів, які порушують внутрішні правила гуртожитку. Крім того, побутовий відділ напряму комунікує з адміністрацією у вигляді: Проректора з НВР та МТЗ, коменданта гуртожитку та відділом Виховної роботи ЗНУ.

Освітній відділ - займається питанням якості освіти та захисту прав студентів під час освітнього процесу, збирає позитивні та негативні відгуки з приводу освітнього процесу. Наприклад, був запроваджений проєкт «White and Black book» [14], під час якого збирались відгуки, записані у свого роду «книгу» та передані адміністрації університету для подальшого розгляду і так, як це було офіційним зверненням від представників ОСС, то адміністрація ЗНУ не могла проігнорувати його, тому під час розв’язання питань про продовження підписання договору з викладачами, ця «книга» іноді мала вплив на прийняття остаточного рішення. Наприклад, з викладачем з біологічного факультету не був пролонгований контракт на викладацьку діяльність, через його непрофесійність та неправомірність стосовно студентів під час навчального процесу.

Також СР ЗНУ поклало на цей відділ обов’язки по збору відгуків на наповненість системи МУДЛ, через те, що були прецеденти коли повністю або частково незаповнена сторінки в МУДЛ на тому чи іншому курсі. Представник від освітнього відділу є повноправним учасником Науково методичної ради ЗНУ,

бере участь у нарадах та може вносити свої побажання до процесу навчання. Наприклад, «Методичні рекомендації до створення презентацій» були запропоновані представником СР ЗНУ і затвердженні як бажані до використання під час підготовки навчального матеріалу. Користуючись принципами: небайдужість, проактивність, доброчесність, якість, суб'єктність та незалежність як активного учасника студентського самоврядування, нульова толерантність до проявів академічної недоброчесності, персональна відповідальність за дотримання цінностей та принципів діяльності. Тому ми можемо зробити висновок, що робота цього відділу позитивно впливає на розвиток не тільки студентів, а й університету в цілому.

Інформаційний відділ - основне завдання цього відділу - інформування студентів через офіційні інформаційні ресурси ОСС, пунктом 1, підпунктом 1.4.1.1. положенням СР ЗНУ закріплені такі ресурси, як: «сторінки в соціальних мережах; електронна пошта; сайти; інформаційні стенди; та інші ресурси. Кожен орган ОСС повинен мати, щонайменше один офіційний інформативний ресурс, та для прозорості своїх дій, висвітлювати на ньому свою роботу у вигляді протоколів, звітів, фото чи відео або в текстовому форматі у виді статей та дописів» [17]. Зазвичай це телеграм канали або чати, де йде взаємодія зі студентством. Також можуть публікуватися важлива інформація від адміністрації ЗНУ. Наприклад, графік поселення до гуртожитку, документи потрібні для заселення, графік роботи відділів університету для більш продуктивного заповнення обхідних листів, важливі об’яви тощо. Ще із цікавого, через те, що строк повноважень СР ЗНУ - рік, то всі інформаційні ресурси зазвичай передаються наступним членам ОСС у строк двох тижні з дати закінчення повноважень, це прописано в пункті 1, підпункті 1.4.1.4. положення про СР ЗНУ [17].

Культурно - масовий відділ - зазвичай має більш розважальний напрямок. Сприяє відпочинку студентства, має на меті пропагування культурних цінностей, розвиток їх талантів у мистецтві, такі як танці, спів, декламування творів, ораторських навичок, фото та відео знімання. Цікавою тенденцією є те, що саме

цей відділ має найбільшу кількість студентів і має найбільшу кількісний показник в залучені студентства до активу ОСС. Значна кількість студентів зацікавилась ОСС саме після культурно масового заходу і після цього, була залучена до соціально важливих проєктів.

Є багато прикладів, як саме участь у цьому відділу, допомагає студентам розвинути свої навички і знайти своє покликання в дорослому житті. З нього вийшло багато ведучих, фотографів, відеографів, тренерів з танців та ораторському мистецтву. Є навіть кейси, що люди, які просто займались декораціями до якихось заходів, обирали для себе професію зі створення декорацій. Крім того, багато грантів були залучені в університет сам для створення культурно-масового продукту. Для прикладу: ЗНУ подкаст, студентське телебачення, студентська газета «Магма ЗНУ» [9], радіо гурток на базі ІННІ ЗНУ. Цей відділ добре піддається опису Теорією очікування Віктора Врума, а саме: «Мотивація залежить від трьох аспектів: очікувань результату, цінності результату та ймовірності його досягнення». Найяскравіший приклад взаємодії цього відділу на рівні СР факультетів - кубок першокурсників та студентська весна, де у змагальному форматі студенти самоорганізовуються та створюють якісні виступи. Крім емоційного складника від задоволення своїми виступами, є і мотивація в перемозі. Також такі проєкти покращують складник згуртованості ОСС.

Соціальний відділ - направлений на розв’язання соціальних проблем як на рівні університету, так і виходячи на глобальний рівень. Основною рушійною силою цього відділу стають глобальні виклики і запити. Найяскравішими прикладами можна вважати «No waste ЗНУ», екологічний проєкт, завдяки якому були залучені гранти на встановлення урн для сортування сміття і подальшого його раціонального використання. Також був отриманий грант на встановлення спеціальних баків з комахами, які переробляють органічне сміття на біостанції-профілакторії ЗНУ для подальшого його використання як добрива.

Fresh food ZNU - проєкт направлений на здорове харчування в столових ЗНУ. Разом з адміністрацією ЗНУ було створене здорове меню, яке могли придбати студенти.

Гендерна рівність - проєкт направлений на розв'язання проблем гендерної нерівності під час навчального процесу. Яскравим прикладом є сприяння звільнення викладача фізичної культури, який ставив додаткові бали дівчатам у шортах та знижував бали дівчатам в вільному одязі. Також, цей проєкт намагався порушувати питання гендерно нейтральних туалетів, але не отримав достатнього відклику у студентів та адміністрації [42].

Волонтерська направленість - на початку всі проєкти цього напрямку були загального характеру: допомога притулку для тварин, збори для студентів і викладачів, які опинилися в складній життєвій ситуації, прибирання в парках і інше. Але з початком повномасштабного вторгнення, майже всі проєкти направлені на допомогу нашій державі та людям на фронті. Багато студентів, викладачів та співробітників стали на захист нашої держави й студентство, не могло стояти осторонь! Студенти почали активні збори для підтримки військових та їх родин. Випускники ЗНУ, разом зі студентами створили організацію під назвою «Збіролови», де постійно закривають великі збори для підтримки військовослужбовців на Запорізькому напрямку. Студентство плете сітки, збирає гуманітарну допомогу постраждалим, виїжджає на локації, які зруйновані внаслідок російської агресії, допомагають як людям, так і в ліквідації завалів. Активно брали участь в допомозі вимушено переміщених осіб в пунктах, куди вони приїхали після переміщення. Також були прецеденти, коли актив виїздив в окопи, щоб передати гуманітарну допомогу і сприяти психологічній підтримці військових.

Також хочеться виділити важливість думки СР ЗНУ під час акредитації навчальних програм. Під час перевірки думка студентів має ключову роль, експерти НАЗЯВО перевіряють залученість студентів в освітні процеси не тільки як об'єктів отримання навчальних послуг, а і як суб'єктів створення навчального процесу. Внаслідок того, що в пункті 1, підпункті 1.1.8. положення про

студентське самоврядування ЗНУ, ОСС ЗНУ мають право: «Вносити пропозиції щодо змісту навчальних програм і планів та організація освітнього процесу; Брати участь у заходах (процесах) щодо забезпечення якості вищої освіти; Делегувати своїх представників до робочих, дорадчих органів ЗНУ» [17].

Одна із функцій СР ЗНУ, це представлення ОСС університету на рівні міста, країни, світу. Такі представницькі функції виконувались на різноманітних всеукраїнських форумах, міських заходів, зустрічей з представниками влади, співпраця з іншими закладами вищої освіти та з закладами середньої освіти. Один з показових результатів співпраці, був проєкт «Плацкарт», направлений на обмін студентами між 8 закладами вищої освіти України для здобуття досвіду в плануванні, взаємодії з адміністрацією та ознайомлення з методами управління та самоврядування. Проєкт мав неабиякий успіх, бо студенти їхали на свою ж спеціальність, відвідували там пари, спілкувались з органами ОСС та вивчали побут інших університетів. А це позитивно впливає не тільки на методи управління ОСС, а ще і на навчальний складник.

Члени ОСС ЗНУ також представляють ЗНУ в Молодіжні раді при Запорізькій міській раді (далі - МР) та Обласній студентській раді Запоріжжя, тому вони мають вплив не тільки на молодіжну політику та напрямок розвитку в університеті, а ще в місті та області , що демонструє їхню роль у формуванні молодіжної політики міста, виступаючи мостом між державними структурами і студентською спільнотою. До складу МР входять представники: кожного інститут громадянського суспільства, організацій та навчального закладу у віці від 15 до 35 років, а також окремі активні особи, на основі підтвердження їх діяльності та вклад в розвиток молодіжної політики. Внаслідок того, що МР підзвітна Міській раді, то на жаль, вона має деяку залежність від неї, тому політична ситуації в місті має більший вплив на діяльність МР, ніж це повинно бути. Діяльність МР регламентується положенням про Молодіжну раду при Запорізькій міській раді [16]. Особливістю є те, що СР ЗНУ не зобов'язані виконувати рішення чи накази МР, тому для ОСС ЗНУ це більше дорадчий орган,

в якому вони можуть почерпнути якийсь досвід та платформа, за допомогою якої вони можуть реалізувати свої проєкти.

Студентська виборча комісія ЗНУ (далі - СВК) - це постійний колегіальний виборчий орган студентів ЗНУ, обраний Конференцією студентів ЗНУ та наділений нею виключними повноваженнями щодо організації, підготовки, контролю та проведення таємних виборів студентів ЗНУ до ОСС ЗНУ, представників студентства до колегіальних органів громадського самоврядування університету та структурних підрозділів, а також інших виборів, у яких беруть участь студенти ЗНУ.

Цей орган керується положенням про вибори студентів Запорізького національного університету [15] (далі - положення СВК). Їх основа задача: проводити прямі таємні вибори або вибори в електронній формі. Вони підготовляють вибори, приймають заявки охочих зайняти вакантну посаду, перевіряють чи належить студент до переліку людей, які можуть бути обраним, слідуючи чіткому порядку, прописаний в положенні СВК, пункті 2, підпункті 2.9. написано, що СВК «оголошує дату виборів, шляхом опублікування відповідного протоколу на своїх інформаційних ресурсах, також опублікував програму, автобіографію та склад команди, що є обов’язковим для будь-яких виборців в межах ОСС» [15].

Окрім всіх можливих ОСС, СВК проводить вибори для представників студентства у Вченій раді ЗНУ (у кількості не менш 10% від загального складу Вченої ради ЗНУ, зборів Трудового колективу ЗНУ (у кількості не менш ніж 15% від загального складу Конференції трудового колективу ЗНУ) та делегатів у Конференцію студентів ЗНУ.

Крім того, вони слідкують і контролюють припинення повноважень осіб, які були обрані на посади шляхом прямого, таємного голосування, як строково, так і достроково. Дострокове припинення повноважень регулюється положенням СВК, а саме пунктом 1, підпунктом 1.2.3. та відбувається з таких причин як: «Втрата статусу студента ЗНУ; Написання письмової заяви про складення повноважень; Усунення з посади шляхом прямого таємного голосування» [15].

Члени СВК не можуть обиратися з-поміж представників СР ЗНУ або СР факультетів. Також втручання ОСС чи адміністрації ЗНУ в повноваження СВК ЗНУ не повинно допускатися, крім випадків передбаченого положенням про СВК або іншим актам, які не порушують демократичність, прозорість та таємність виборчого процесу. Така незалежність СВК є фактором, що стримує ОСС не тільки під час виборчого процесу, а і під час каденції, бо вони можуть дуже просто ініціювати переобрання голови внаслідок порушення обов'язків покладених на голову студентами. Цікава закономірність, що довгий час, саме члени СВК були найсерйознішою опозицією для СР на всіх рівнях, вони завжди підіймали питання доречності дій та використання ресурсів і найперші критикували сумнівні рішення.

Фінансування ОСС – згідно з пунктом 7, підпункту 7.13.10 Статуту ЗНУ: «Фінансовою основою ОСС є кошти визначені Вченою радою університету в розмірі не менш як 0,5% власних надходжень, отриманих університетом від основної діяльності» [25], наприклад, на 2024 бюджетний рік, студентська рада мала у своєму розпорядженні 600 тисяч гривень. У розмірі не більше 1%, Конференція студентів ЗНУ може встановити членські внески, але наразі цей механізм не використовується. Одним із критеріїв «офіційності» будь якого органу в системі публічного управління, можна відзначити наявність фінансування, тому це ще одне підтвердження того, що ОСС можуть вважатися органом публічного управління в сфері вищої освіти

Бюджетні кошти**,** які виділяє університет. Залучаються шляхом офіційного запиту до адміністрації університету (службове подання чи записки), або шляхом виконання кошторисів складені завчасно. ОСС зобов'язані публічно звітувати про використання коштів та виконання кошторисів не рідше одного разу на рік, зазвичай це відбувається на конференції студентів під час звіту голови СР ЗНУ. Ці кошти можна схарактеризувати як повільні, бо, якщо потрібного товару немає на складу, то процес закупівлі, зазвичай довгий, бо повинен проходити через відділ постачання і систему прозоро. Крім того, ці кошти можна використати не на всі потреби ОСС, через особливість бухгалтерської системи.

Грантова діяльність - виступає ще одним методом фінансування. Під якесь проблемне питання, чи для виконання якогось проєкту - пишеться грантова заявка від ОСС, університету чи просто як фізична особа і при перемозі в цьому грантові, кошти напряму поступають до заявника, що спрощує і пришвидшує використання коштів. ОСС вигравало достатньо грантів на свій розвиток, це були як міні гранти для проведення циклів лекцій (гроші витрачались на перевезення менторів, кава брейки, інше), так і створення Медіа студії ЗНУ. Цей проєкт був дуже довготривалим, бо потребував покупки дорогої апаратури та створення простору для його виконання. Тому за підтримки адміністрації, переможцям гранту виділи аудиторію, зробили в ній ремонт, який вони самі захотіли та віддали під повний контроль (це була одна із вимог грантодавців). Як висновок, при правильному підході, грантова діяльність може закривати більшість потреб ОСС.

Самофінансування, ще один з способів фінансування роботи ОСС є складним та багатогранним аспектом їхньої діяльності, що характеризується низкою викликів і обмежень. Однією з ключових особливостей є відсутність стабільності у фінансовій підтримці та низький рівень досвіду управління фінансовими ресурсами серед представників ОСС, зокрема голів, заступників і секретарів студентських рад. Зазначені особи, як правило, не отримують заробітної плати та не мають прямого доступу до "бюджетних» коштів, виділених університетом. В умовах обмежень важливу роль відіграє креативність та винахідливість студентів. Вони змушені шукати альтернативні шляхи ефективного управління ресурсами, реалізуючи свої проєкти у межах наявних фінансових та адміністративних можливостей. Такий підхід формує навички адаптивного управління та сприяє розвитку інноваційних підходів у фінансуванні студентських ініціатив. Започаткувавши проєкт «ЗНУ Мерч» [11] - продаж футболок, худі, пінів, шкарпеток, блокнотів, шоперів, термокружок з айдентикою ЗНУ, яку студенти самі й розробили, ОСС отримували прибуток шляхом різниці між закупівельною та продажної ціни й цей прибуток потім витрачається на загальні потреби чи проведення маштабних заходів. Ідея цього

проєкту була запозичена, але унікальний дизайн, правильна рекламна компанія і чітке розуміння потреб зробило цей проєкт популярним і прибутковим.

Фандрайзинг - пошук бізнесів, які націлені на студентство, для залучення коштів, призів чи матеріалів для проведення заходів. Бізнеси отримують рекламу, бо їх лого чи продукція розміщена на заході\проєкті та подяку на офіційних джерелах. Крім того, деякі бізнеси потім залучають до себе на роботу представників ОСС бачивши їх в роботі під час Фандрайзингу. Одна із найулюбленіших співпраць СР ЗНУ за часи 2017-2020 року, була з маленьким кафе «Валео Россі» , 3 роки свого існування це кафе видавало безплатну каву для подарунків і само по собі стало осередком збору студентського активу. Голова студентської ради 2018-2019 року Марія Пересипко коментує цю співпрацю так: «Валео стала свого роду душею тодішнього ОСС, в ньому народжувались ідеї, відмічались дні народження, гуртувалися комьюніті і лікувались серця».

Фінансування зі свого гаманця була не рідкість. Більшість проєктів, які створювались ОСС, була ідеєю або бажання організатора, тому він був дуже мотивований щоб це зробити і не бачив проблем самому (або поділивши зі своїми колегами витрати) оплатити таксі, купити печиво чи зробити кольоровий друк.

Проведення платних заходів, рідкість, але теж використовується. Зазвичай, більшість заходів чи проєктів ОСС - безоплатні і не потребують у людей, які беруть участь оплати, але бувають і винятки. Платні заходи є прямими та непрямими. Прямі - це коли ви напряму платите організатору. Непрямі - це коли захід проходить в якомусь закладі по типу антикафе і ви платите адміністратору за вхід до цього закладу. Як показує досвід, зазвичай ці платні заходи, не завжди відбивають витрачені на них фінансові ресурси, а про «заробіток» майже ніколи не йшлось.

Підтримка обдарованої молоді. Міська рада Запоріжжя має у своєму бюджеті окремі кошти на фінансову підтримку обдарованої молоді 2 рази на рік. Молодь, яка має високий середній бал за навчання та бере активну участь у соціальному житті міста може претендувати на цю підтримку. Через те, що члени

СР самі по собі дуже соціально активні, тому часто беруть участь у міських заходах і як результат отримують цю фінансову підтримку, а потім спрямовують її на розвиток своїх ОСС.

Студентські форуми - один з найкращих форматів для самовдосконалення ОСС можна вважати різноманітні форуми. Етимологічно слово форум походить з латині і переводиться як «площа» або «ринок», в давнину на таких площах зазвичай зустрічались люди для обговорення суспільних питань. Означення слову Форум, говорить, що - це платформа для обговорення, де люди можуть обмінюватися ідеями, думками, питаннями або досвідом. Розуміючи значення цього слова ми можемо і представити для чого збираються такі форуми. Наразі форуми можна поділити на 2 основних критерії: традиційні та онлайн форуми.

Традиційні форуми, або фізичні - збори людей в якомусь просторі для обговорення конкретних питань, підняття різноманітних тем, від політичних дискусій, наукових конференцій, до форуму закоханих в український «Фонк». Такі форуми бувають різних розмірів і масштабів, залежно від покладених на них задачі. Студентські форуми, зазвичай, за мету ставлять собі обмін досвіду між членами ОСС, навчанню молодого покоління майбутніх керівників або активних діячів, передача вмінь, навичок та «лайфхаків». Так форуми мають не тільки навчальну, але і розважальну, командо утворюючу та культурну частину. Якщо аналізувати досвід проведення форумів і спиратися на дослідження, то одноденні форуми краще підходять до короткострокових заходів, спрямованих на швидкі результати (звіти, ухвалення рішень, представлення програм тощо.), але якщо вам потрібно зміцнити команду, передати навички сформулювати осередок і думку, то тоді краще підходять форуми в межах 3 днів, бажано, щоб учасники всі дні знаходяться в одному осередку, для кращого результату.

З плюсів можна виділити: безпосередній контакт, жива дискусія, неформальні розмови під час перерв які допомагають завести нові знайомства, правильна атмосфера, яка приводить до кращої концентрації уваги, при міжнародних чи міських форумах, це ще і новий культурний і соціальний досвід, глибоке занурення та ефективність у вирішенні творчих та складних питань.

З мінусів можна виділити: маленька залученість, в співвідношенні з онлайн форумами, соціальний тиск, який може бути викликаний різним соціальним становищем учасників, традиційні форуми потребують багато часу і присутності на них.

Онлайн форуми - віртуальний простір у мережі Інтернет, де користувачі можуть створювати теми для обговорень, відповідати на питання, обмінюватися повідомленнями або спільно розв’язувати проблеми. З моменту розповсюдження телеграму то він частково може виконувати функції онлайн форумів. Завдяки можливості під постами на різноманітних телеграм каналах писати коментарі, кожна новина чи заява стає свого роду полем для громадського обговорення. Хоча наразі це несе більш розважальне навантаження, але деякі діячі використовують цей майданчик для прийняття якихось рішень. Одним із плюсів таких форумів вважається більш широка авдиторія та інтерактивність, також немає тиску в спілкуванні та висловлюванні своєї думки. Але водночас втрачається субординація, стиль спілкування стає більш неформальним. Ще із мінусів можна зазначити: Втрату особистого контакту, можливі технічні труднощі, відсутність потрібної атмосфери, проблеми з увагою та залученістю, та складність підтримувати довгострокову взаємодію. Тому такі форуми кращі в розв’язанні швидких питань та менш важливих рішень. Якщо брати за приклад студентство, то 28.11.2024р. пройшли вибори на пост голови студентської ради ЗНУ, і в соціальних мережах йшло активне обговорення програм кандидатів, наприклад в чаті студентського самоврядування ЗНУ [27], на 400 людей за ніч назбиралось понад 1000 повідомлень на цю тему, але закономірно, на наступний день, про це вже майже не спілкувались.

2.3. Міжнародний досвід органів студентського самоврядування як інституту публічного управління

Для аналізу міжнародного досвіду було взято 3 країни, які на мою думку цікавіші і різноманітні за своїм ставленням до ОСС, а саме: Японія, Сполучені

штати Америки та Велика Британія. Під час дослідження були виявлені різноманітні збіги між методами управління та ідеологій в цих країнах та Україні.

Ці країни будуть розглянуті з погляду до їхніх підходів до організації, ролі у формуванні громадянського суспільства та забезпечення ефективної взаємодії між адміністрацією закладів вищої освіти та студентською спільнотою.

У Японії студентське самоврядування організоване здебільшого як колегіальні організації з акцентом на культурну і соціальну активність [38]. Студентське самоврядування є частиною ширшого підходу до інтернаціоналізації університетів та управління закладами освіти. Традиційно університети Японії мають ієрархічну модель управління, де більшість рішень ухвалюються адміністрацією. Студентська участь здебільшого представлена в консультативних ролях, а не в прямому управлінні. Основна увага приділяється розробці міжнародних програм для студентів, ніж активному залученню студентів до прийняття управлінських рішень.

Історично студентське самоврядування Японії та України в певний час мале схожі, високі рівні залученості до формування культури і підтримки історичної ідентичності. Студентське самоврядування в Японії має свої корені в післявоєнний період, коли країна переживала період демократизації та реформ. Студентські рухи відігравали активну роль у суспільному житті, виступаючи за демократичні перетворення та соціальну справедливість. Однак, з часом, під впливом економічного зростання та консервативних тенденцій, активність студентських рухів дещо знизилась.

Студентські ради, це представницький ОСС в більшості університетів Японії основні їх функції: представляти інтереси студентів перед адміністрацією, організацію культурних та спортивних заходів, представництво студентів на факультетських та університетських нарадах, надання консультацій студентам з різних питань. Крім студентських рад, існує безліч клубних організацій, присвячених різноманітним інтересам, від академічних до художніх. Ці клуби часто є ініціаторами соціальних проєктів та волонтерської діяльності.

У нашій країні існують гуртку, які схожі на ці клуби, але вони зазвичай мають на меті просто зайняття улюбленою справою і відпочинок, коли в Японії це серйозний спорт зі змаганнями національного і світового рівня. Цікавий факт, що досягнення спортивної команди, які виховуються в таких гуртках можуть притягувати студентів до вступу до саме цих закладів вищої освіти.

До особливостей японської моделі можна віднести:

– колективізм в японській культурі має велике значення, що відображається і в діяльності студентських організацій. Студенти зазвичай працюють разом, досягаючи консенсусу через обговорення та компроміси.

– повага до старших в ієрархічній структурі японського суспільства впливає на взаємовідносини між студентами та викладачами, а також між студентами різних курсів.

– фокус на академічній успішності притаманний всім університетам Японії попри активність студентських організацій, академічна успішність залишається пріоритетом для більшості японських студентів.

У Сполучених Штатах Америки, на відміну від Японії, студентське самоврядування є більш автономним і виступає значним гравцем у сфері публічного управління на рівні університетів. Вони зазвичай мають децентралізовану структуру управління, яка дозволяє студентським організаціям значну автономію [37]. Студентські уряди активно співпрацюють з викладачами та адміністрацією з питань бюджету, життя на кампусі та реформ академічної програми. Наприклад, у системі Каліфорнійського університету студенти мають представників у Раді регентів, що демонструє серйозну прихильність до врахування студентської думки в ухваленні рішень.

Університетські студентські асоціації, обираються демократичним шляхом, отримують бюджети для управління різними аспектами студентського життя. Органи студентського самоврядування розв’язують питання навчального процесу, соціальної підтримки, житлових умов і академічних прав студентів. ОСС мають високий рівень залучення до прийняття рішень, включно з впливом на політику університетів. Багато студентських організацій мають юридичний

статус, що дозволяє їм представляти інтереси студентів на зовнішньому рівні. До речі, спираючись саме на цей досвід, пункті 4, статті 40 Закону України Про вищу освіту, був доданий пункт: «Орган студентського самоврядування може бути зареєстрований як громадська організація відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом» [20].

Студентське самоврядування в США є результатом тривалої боротьби за демократизацію вищої освіти. Студентські протести 60-х років [45], натхнені рухом за цивільні права, відіграли ключову роль у розширенні прав студентів і зміцненні їхнього впливу на університетське життя. Сьогодні студентські уряди в США мають значну автономію та активно беруть участь у вирішенні широкого кола питань, від бюджетування до розробки академічних програм. Вони фінансуються здебільшого коштом студентських внесків і часто мають власні штати співробітників. Ця модель, хоча й має свої переваги, також стикається з певними викликами, пов'язаними з політизацією кампусів і вартістю вищої освіти, що постійно зростає. Поки що, політичні сили в Україні, мало розглядають студентство як політичний важіль, крім того, Закон України Про вищу освіту [20], напряму забороняє впливати політичним партіям на дії ОСС, що ускладнює їм роботу, тому поки що студентство в Україні має можливість бути більш незалежним.

Американська модель студентського самоврядування показує, як автономні органи студентів впливають на формування університетської політики через представництво у радах та розпорядження бюджетами.

Найцікавішим феноменом для наслідування в плані розвитку ОСС є Ліга плюща - асоціація восьми найпрестижніших американських університетів. Яка, крім найвищої академічної успішності має сильні традиції студентського самоврядування, їх організації формувались протягом століть і їх принципи передачі спадщини і історії мають найпродуктивнішу структуру.

У Великій Британії студентські ради є частиною національної системи студентського самоврядування, а їхня діяльність регулюється законодавчо [36]. Студентські союзи виконують такі функції як:

– захист прав студентів. Студентські союзи активно захищають права студентів, надаючи юридичні консультації, представляючи інтереси студентів у дисциплінарних справах та боротьбі з дискримінацією.

– соціальні та культурні заходи. Організація культурних, спортивних та соціальних заходів, створення простору для спілкування та розвитку студентських спільнот.

– освітні програми. Проведення тренінгів та семінарів для студентів, спрямованих на розвиток їхніх лідерських якостей, навичок комунікації та самоорганізації.

– адвокація на національному рівні. Через Національний союз студентів Великої Британії (NUS) студентські союзи впливають на розробку національної політики в галузі вищої освіти, зокрема, щодо фінансування, якості освіти та умов навчання.

– управління університетом. Студентські союзи є важливими партнерами університетів у процесі управління. Вони беруть участь у прийнятті рішень щодо розробки навчальних програм, розподілу бюджету, організації студентського життя та інших питань.

До речі, більшість цих функцій ОСС України намагається впровадити або вже впровадило у своїй роботі.

Університети Великої Британії відомі інтеграцією студентських союзів як ключових учасників управління [40]. Ці союзи, підтримані законодавством, активно впливають на політику щодо плати за навчання, розробки навчальних програм та послуг соціальної підтримки. Сильна традиція представництва студентів допомагає збалансувати пріоритети адміністрації з потребами студентів. Високий рівень політизації призводить до того, що студентські ради часто стають платформою для громадських ініціатив.

Також, як і в Лізі Плюща США, британські університети мають велику історичний складник, та неабиякий досвід в спадковості, як і вся «стара Європа» тут дуже важливі традиції. Державні інституції часто ґрунтуються на історичному досвіді та минулих практиках, які формують стабільність і довіру

до управлінських систем. У публічному управлінні спадковість забезпечує наступність політичних інститутів, що дозволяє зберігати правову визначеність та сприяє передбачуваності урядових рішень. Ідея спадковості також має велике значення для формування інституціональних структур. Для успішного управління важливо зберігати «інституціональну пам'ять», яка дозволяє уникати помилок минулого та використовувати успішний досвід попередніх поколінь.

У висновку, ми бачимо закономірність, що у розвинених країнах, стан студентського самоврядування, відображає стан політичної системи і соціального життя, університет, як і повинен, вирощує справжні майбутні кадри, від яких, буде залежати майбутнє держави. Водночас, ми можемо зробити висновки, що в Україні ще не склалась стійка політична система, бо кожен ОСС сам вигадує як і за якими методиками буде проходити їх управління.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні аспекти функціонування студентського самоврядування як інституту публічного управління у сфері вищої освіти. Результати аналізу підтвердили, що органи студентського самоврядування (ОСС) є невід'ємною частиною демократичної моделі управління в університетах, виконуючи функції публічного управління.

ОСС базуються на чіткій правовій основі, зокрема Законі України «Про вищу освіту» та внутрішніх положеннях закладів освіти. Це забезпечує їхню автономію, демократичність та підзвітність, які є ключовими характеристиками інституту публічного управління. Впровадження студентами змін до нормативних документів підтверджує їхню здатність впливати на освітню політику та адаптувати її до актуальних викликів.

ОСС у ЗВО демонструють гнучкість та інноваційність, використовуючи різні підходи до виборів, управління ресурсами і комунікації. Зокрема, впровадження онлайн-виборів в системі МУДЛ під час пандемії підтверджує адаптивність і сучасність інституту. Структурованість студентського самоврядування (студентська рада, конференції, комісії) забезпечує ефективну взаємодію між студентами та адміністрацією університету.

Аналіз джерел фінансування (бюджетні кошти, гранти, самофінансування) свідчить про те, що ОСС майже незалежні та здатні самостійно вирішувати фінансові питання. Це ще один аргумент на користь того, що студентське самоврядування виконує функції інституту публічного управління.

ОСС не лише представляють інтереси студентів, але й активно впливають на ключові рішення адміністрації, забезпечують соціальну відповідальність та сприяють розвитку громадянських компетенцій студентів. Участь студентських представників у радах, комісіях та підготовці освітніх програм є свідченням їхнього впливу на стратегічні аспекти управління ЗВО.

Порівняння української моделі студентського самоврядування з практиками інших країн (США, Японія, Велика Британія) показало схожість у принципах демократичності, прозорості та автономії. Водночас, українські ОСС відзначаються високим рівнем адаптивності до викликів, таких як пандемія чи воєнний стан.

Таким чином, органи студентського самоврядування виконують усі ключові функції інституту публічного управління: регулюють взаємовідносини, забезпечують демократичність процесів та ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу. Це підтверджує їхню значущість не лише в межах університетів, але й як важливого суб’єкта громадянського суспільства.

РОЗДІЛ 3
ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

3.1. Стан студентського самоврядування як інституту публічного управління в сучасній Україні (приклад ЗНУ)

Студентське самоврядування є важливим елементом системи управління закладами вищої освіти. Згідно із законодавством України, студентські ради наділені правом брати участь у прийнятті рішень, які стосуються навчального процесу, побуту та дозвілля студентів. У цьому контексті вони виступають як інститути публічного управління, оскільки виконують низку характерних функцій.

Як було зазначено вище, через нестабільну політичну систему в Україні, ОСС не мають єдиної бази, на яку вони можуть спиратися і будувати свою роботу і взаємодію в управлінському плані. Як показує аналіз програм переможців на виборах СР ЗНУ, всі вони популістичні та дуже схожі один з одним (як і програми всіх інших кандидатів), тому зазвичай перемога здобувалась шляхом піару і зв'язків кандидатів і їх членів команди в університетській спільноті. Крім того, помітна тенденція, коли член команди СР подається на вибори в наступному році, з частиною команди. З однієї сторони, це позитивний складник, який дає можливість команді відразу працювати та не витрачати час на налагодження комунікації й набування досвіду, з іншої сторони це створює свого роду розкол у студентській спільноті, бо крім навичок переносяться помилки та проблеми з минулої каденції.

Крім того, створюється деякий «елітарний» окрас навколо СР, тобто люди, які не причасні напряму до ради, думають що ті отримають якісь «плюшки» від того, що там знаходяться, додаткові бали, якісь гроші тощо. Виникнення цих еліт можна описати «Трьома типами легітимного панування» Марка Вебера, в ситуації яка описана вище, це наслідки традиційного панування: участь в

команді - балотування на наступний строк - підготовка заміни - повторити, такі схеми дуже сильно помітно на рівні СР факультету, коледжу, інституту. Та раціонально-легальне панування, коли знаходження в вищому шаблі влади університету це обов'язок, а не бажання і можна сказати, що члени СР майже вимушені брати участь у всіх, радах, обговореннях, голосуваннях. Макс Вебер описував еліти як неминучий елемент соціальної та політичної системи. Він вказував, що еліти мають як конструктивну роль у забезпеченні порядку й ефективності, так і потенційну загрозу через концентрацію влади та нерівність.

Одна із причин виникнення еліт призводить проблема активності на виборах. Якщо брати в розрізі країни за останні два президентські виборів, то в середньому голосує 17-18 мільйонів, тобто це приблизно 58% українців, які мають право голосувати взяло участь у виборах. Водночас, ситуаціях на виборах на пост голови СР ЗНУ набагато менше, як зазначено в таблиці 3.1 про кількість голосів з 2018 по 2024 рік.

Таблиця 3.1

Аналіз активності виборців на виборах голови СР ЗНУ

Рік виборів	Тип голосування	Кандидати	Кількість голосів	Приблизний відсоток виборців
2018	Офлайн	Пересипко Марія Нежура Даяна	298 248	4%
2019	Офлайн	Корнієнко Світлана Харчілава Мзія	1576 941	16%
2020	Онлайн	Гуков Єгор За Проти	763 372	9%
2022	Онлайн	Татевасян Моніка За проти	418 143	4,9 %
2023	Онлайн	Аліна Воробко Данило Будько Денис Шуть	618 153 148	9.1%
2024	Онлайн	Данило Будько Микита Чілінгір Денис Тіріон	311 422 88	6.3%

Джерело: складено автором.

Збір даних для таблиці відбувався з 2018 року [6], бо до цього майже всі соціальні мережі ОСС велись у російській соціальній мережі «ВКонтакте», яка наразі заборонена на території України, а за ініціативою голови СР ЗНУ 2017 року Долгополової Анастасії всі соціальні мережі були перенесені на фейсбук або телеграм. У 2018 році були фактори «не вдалості» вибору дати проведення виборів, бо як раз почалась сесія і тому ті 4% це якраз ті люди, хто хотів проголосувати, плюс студентство ІННІ ім. Ю.М. Потебні ще не голосувало на виборах голови СР ЗНУ, хоча вже були приєднані як відокремлений структурний підрозділ. У 2019 маємо студентський бум в голосах, це зумовлено активною позицією двох кандидатів, великими командами, популістичними програмами. Крім того, дуже велика медійність як кандидатів, так і самих виборів і вже більше правильна дата виборів, а також додалась можливість голосувати студентам ІННІ, гідро та металургійного коледжу.

Вибори 2020 та 2022 була вже у «ковідні часи», тому до них було запроваджено можливість онлайн виборів, що чуток знизило участь студентів. Також хотілось би зазначити, що кандидатку у 2022 році обрали 23.02.2022 року. Вибори 2023 показують цікаве протистояння, але результат був очевидний, бо пані Аліна до цього пів року була в.о. голови СР ЗНУ, тому і має такий великий відрив від опонентів.

При проведенні аналізу актуальних виборів і спілкуванні з учасниками процесу, були зроблені такі висновки. Сама система голосування працює добре, всіх студентів додали в систему МУДЛ до дисципліни: «Вибори голови СР ЗНУ» де був створений анонімний опитувальник, де можливість обрати одного із трьох кандидатів, крім того, СВК проводила інформаційну кампанію з голосування, нагадуючи про голосування, збираючи відгуки, чи у всіх є можливість на різноманітних інформаційних ресурсах, таких як телеграм канали, чати та форуми.

Програми кандидатів на вибори голови студентського самоврядування виявилися недостатньо змістовними та не відповідали очікуванням студентської спільноти. Програма одного з кандидатів, а саме Дениса, була згенерована

штучним інтелектом від початку і до кінця і була більше схожа на програму на вибори ректора, ніж на вибори голови СР ЗНУ. На дебатах [5] він намагався розмовляти російською мовою, про що неодноразово йому були видані попередження, оскільки по положенню про вибори, вони повинні проходити державною мовою. Уся його ідея на дебатах була зведена до того, що: «Навіщо нам університет, давайте краще зробимо більше лабораторій і практики» [5], тобто всі його ідеї були направлені не на ОСС, а на перетворення закладу вищої освіти в професійно-технічне училище.

Програми інших двох кандидатів, Микити та Данила, були непогані, там були гарні ідеї, цікаві думки навіть розуміння справи, але все це було б влучним і актуальним для виборів 2020 року. Обидва кандидати забули про актуальність і часи в які ми живемо. Програма Микити більш популістична, видно, що його план перемоги, це спілкування з виборцями та використання своєї харизми для переманювання їх на свою сторону. Крім того, він має у своїй команді людей майже з усіх факультетів, що теж має свій вплив. У ній багато активностей, розваг і спорту, видно що людина пропрацювала програми з минулих років, тому що багато проєктів він хотів «відродити». Також йому було важко відповідати на питання під час дебатів, а питання були, бо він презентував свою програму на платформі «Тільда», що заблокована у деяких провайдерах, як та, що зв’язана з росією.

Програма Данила має чіткішу структуру, більше свіжих ідей, хоча основна його проблема в нерозумінні їх реалізації. Під час дебатів, коли у нього щось уточнювали що по його програмі, він давав нечіткі відповіді. Наприклад, на питання про створення громадської організації на базі СР ЗНУ, була отримана відповідь: «Ми на конференції студентів зберемось і тоді вирішимо як це буде виглядати» [5]. Але така позиція не є правильною і неконструктивною. Адже під час створення будь-якої програми, яка презентує кандидата як особистість і показує план роботи, то кандидат або члени його команди, повинні чітко представляти реалізацію всього. Він використовував проєкти з попередніх каденцій без внесення значних змін або інновацій, що можна вважати

недопустимим підходом, особливо якщо це робиться без належного врахування сучасних викликів і потреб студентського самоврядування. А так, як одна із характерних функцій інституту публічного управління, це репрезентація інтересів, і студентська рада, реалізуючи демократичні принципи управління, забезпечує голос студентів у прийняті адміністративних рішень в університеті, то нерозуміння потреб студентів може призвести до помилок в управлінні

Великий позитив в тому, що в цьому році в команди всіх кандидатів було залучено більше ніж 45 студентів, це виглядає ще краще, від 26 людей на трьох кандидатів у 2023 році [28]. Крім того, видно що студентська спільнота так чи інакше активізувалась. Голови СР структурних підрозділів почали активніше комунікувати між собою; багато студентів отримало досвід як треба і як не треба робити задля успіху своєї команди під час виборчого процесу. Також хотілось би зазначити створення телеграм каналу новин про студентське самоврядування [28], що пише в агресивній манері і незалежно, що теж може добре впливати на роботу СР, позаяк будуть боятися критики. Наприклад, виборчий процес він прокоментував так: «З метою агітації командами Микити та Данила були створені Телеграм-канали, від репостів з яких вже нудило, а не хотілося проголосувати» [28]. Крім того, автор зазначив, що під час процесу агітації, обидві команди мали свої «перегини на місцях», були 2 великих телеграм-канали, структурних підрозділів, які агітували тільки за Данила. Водночас, Микита і його команда проводила агресивну кампанію «куплених коментарів» - які заходили на онлайн ресурси, позитивно реагували на слова і дії Микити та дуже негативно до Данила.

Як результат дебатів, програм та роботи кандидатів і їх команд з залученню людей, перемагає команда - Микити Чілінгіра [19]. Тут спрацювали взаємозв’язки людей, особисте спілкування і медійність в парі з агресивним маркетингом. Зазвичай, це виграшна тактика, коли доходить до виборів в мікро - середніх групах, яким неважливо, за кого голосувати. Цікавий факт, нараз перервалась наслідувальність в СР ЗНУ. Оскільки ні Микита, ні члени його

команди не були залучені до роботи Студентської ради ЗНУ і не взаємодіяли з нею тісно, це відрізняє їх від усіх кандидатів починаючи з 2018 року.

Аналізуючи активність студентів на виборах, можна зробити висновок, що відсоток реально активних студентів 4-7% все інше вже залежить від зовнішніх факторів і роботи, яку виконують самі кандидати, чи представники ОСС. Також були прецеденти, коли в одному підрозділі університету, студентів групами водили на вибори (без впливу на їх рішення за кого голосувати) за рішенням адміністрації цього підрозділу, завдяки цьому, у цього підрозділу була найвища явка з усіх факультетів, коледжів, інститутів, що є некоректним, бо вибір за кого голосувати й чи голосувати взагалі, є особистим рішенням кожного.

СР факультетів мають свого роду автономію, у них немає своїх коштів, але вони вільні у своїх рішеннях. Хочу нагадати, що саме голова СР факультету, коледжу, інституту підписує заяви студентів про відрахування, поновлення чи переведення, за рішенням своєї СР яке затверджено в протоколі. Зазвичай, з цим немає проблем чи тиску, але завдання голови перевірити, чи дійсно це є бажанням студента, чи його права порушені, в такі ситуації, може бути явний конфлікт інтересів, бо так чи інакше, голова СР факультету, залишається студентом цього факультету, і він може мати страх, що за його дії будуть наслідки для навчання його, або його команди. Варто зазначити, що в ЗНУ до членів СР відносяться досить лояльно.

На рівні структурних підрозділів, відмічають важливість СР для ще одного каналу контакту. СР структурних підрозділів є важливою ланкою вертикальних комунікацій, зазвичай вони доносять інформацію отриману від адміністрації або від СР ЗНУ до старост, які в свою чергу доносять її своїм одногрупникам. Також хотілось би зазначити, що починаючи з карантину, старости є ключовою ланкою у взаємозв'язку, бо в онлайн навчанні важливо мати людину, яка є містком між студентами та викладачами. Статус старости, це дуже цікаве явище, бо він має додаткові обов’язки, але формально, перебуває на тому ж соціальному рівні, тому найкращий термін для старости - це координатор або представник групи.

Якщо повернутися до теми активності, то на рівні факультету та інституту, вона зазвичай мала й активізується тільки під час якихось заходах рівня університету, чи чогось, що ініціює адміністрація. Приклад - Кубок першокурсника [23] та Студентська весна, у цей час активізується СР, шукає талановитих студентів, створює сценарій, готує номери, займається репетиціями, знімає відео тощо. А хто не бере участь у виступі, приходить підтримати своїх друзів та колег. Дні народження факультету та інституту теж мобілізує активність. Як приклад на фізичному факультеті, студенти збирали команди з груп, влаштовували інтелектуальні змагання, крім того, студентський актив факультету, разом з викладачами та адміністрацією їздив на Біостанцію-профілакторій на о. Хортиці, що покращило взаємозв'язок учасниками навчального процесу. Важливою частиною інтеграцією першокурсників можна виділити все університетський проєкт - Посвята першокурсників [24]. Його організація по більшості знаходилась на рівні СР, але в співпраці адміністрації структурного підрозділу і університету, традиційно, його проводять на Біостанції-профілакторію о. Хортиці, де основний упор йде на згуртування студентів, знайомство один з одним, членами СР, адміністрацією в неформальній ситуації за допомогою розважальних ігор і тімбілдінгів. СР структурних підрозділів, зазвичай вимушені брати участь у всіх факультетських заходах, бути представниками в дні відкритих дверей, їздити з викладачами по школах, відвідувати наукові конференції, і бути представниками студентства на засіданнях факультету.

ОСС в обличчі СР ЗНУ, мають різноманітні відділи, які допомагають в реалізації їх роботи або проєктів. Відділи створюються 2 шляхами: або за потребою або є людина, яка вибрала для себе конкретний напрямок, зазвичай це перший варіант, бо другий, просто перетворюють в проєкт і закріплюють за спеціалізованим відділом. І от тут з'являється основа особливість. СР це орган який збирається або навколо людини або навколо ідеї, в тому чи іншому випадку, це набір друзів або дуже добрих знайомих, які працюють разом заради однієї цілі і тому коли йде час підготовки або реалізації проєктів, починається

«змішування» відділів, тобто, якщо ми маємо якийсь великий проєкт, то вся студентська рада, попри те, за яким відділом вона закріплена, займається цим проєктом. Тобто СР ЗНУ можна виділити як Матричну організацію. Так, є і звичайна взаємодія, коли представник соціального відділу, просить представника інформаційного допомогти в підготовці відео для залучення студентства на проєкт, але це звичайний робочий процес, який зустрічається постійно усюди.

Найяскравіший приклад Матричної організації СР ЗНУ хочеться виділити самий маштабний проєкт ОСС, який проходив не один раз - Форум ЗНУ [31]. Для цього проєкту ОСС використовує всі свої вміння, знання, зв'язки та навички. Вже було зазначено про форуми і їх важливість, тому СР ЗНУ і запровадило такі форуми не тільки для відпочинку, а й для передачі досвіду, тімбілдінгу та розвитку. Натомість в ЗНУ існує Біостанція-профілакторій на території острова Хортиці, яка має гарний вигляд і прекрасну інфраструктуру, тому це найкращий вибір для триденного форуму який традиційно проводиться в кінці літа з 2016 по 2020 рік і 1 раз взимку, але в іншому форматі. Перші два форуми, були направлені більше на тімбілдінг і відпочинок, бо тоді тільки впроваджувався цей проєкт і його ідея була як просто «потусити на природі», але після фурору другого форуму, коли людям хотілось більшого, ніж просто пікнік і участі членів ОСС у всеукраїнських форумах, було прийнято рішення створити новий підхід до «літньої тусовки», в лапках зазначено, бо зі слів організаторів, адміністрація не вважала цей проєкт чимось серйозним

Головна організаторка третього форуму Ганна Романчук зазначила, що: «І так, основна задача була зібрати 100 активістів з усього університету на три дні на закритій базі, в який не було інтернету, а до найближчого магазину або маршрутки було 2 години пішки, або година вплав, зробити так, щоб їм не було нудно, все було ціле і вони щось винесли з того». Фінансування цього заходу, було гібридним. Частково фінансував університет, частково, бо не всі позиції, які хотіло СР університет міг оплатити офіційно, перевезення, харчування за рахунок столової, в якій працювали співробітники ЗНУ, та безкоштовно надавав

в користування спальні місця в корпусі. Фінансування ще йшло від фонду СР та внесків учасників, за рахунок яких сплачувались інші потреби, які не міг перекрити університет використовуючи кошти, які виділенні на ОСС, такі як напої для кавабрейку та вечірніх посиденьок, друкована продукція, мерчова продукція, перевезення спікерів, підготовка декорацій, та ін. Також був використаний Фандрайзинг для подарунків, нагород тощо.

Форум всі три дні був наповнений різноманітними інтерактивами:

– лекції з цікавими людьми, які пов’язані не тільки зі студентським самоврядуванням, а ще і з бізнесами, стартапами, громадською діяльністю. В один із форумів, так звані студентські клуби, або проєкти представляли себе і розповідали свою історію. Також не рідкістю були важливі соціальні тренди чи проєкти.

– тімбілдінги, так, як люди були з різних факультетів і курсів, то для їх знайомства були влаштовані різноманітні ігрові ситуації, які змушували їх співпрацювати разом або розповідати про себе і слухати інших.

– кава брейки – час, щоб відпочити та поспілкуватися.

– спортивні змагання - для підтримки не тільки духу, а ще і тіла.

– практичні завдання - підготовка і написання проєктів, публічні обговорення запропонованих тем, та навіть просто ліпка з глини після майстер-класу.

– «вечірні посиденьки» - бо як люблять казати - «Work hard, play hard», до вечора завжди готувались дуже ретельно, тематичні локації з красивим освітленням, авторські «бари», локації для гри в покер або мафію, запрошення різноманітних запорізьких чи університетських музичних груп. До речі, проєкт «Подкаст ЗНУ», створив свій гурт «4 сири» написав спеціально для Форуму ЗНУ 2 альбому і зіграв їх наживо. А також доброю традицією стала вечірні танці на День Незалежності України, які були виключно з українською музикою.

Окремо б хотілось виділити гру симуляцію «Останній студент». Де учасників переносили в уявний університет, у випадковому порядку розподіляли

на 5 факультетів, давали їм бланки з їх «характеристиками» які вони могли підіймати (сила, інтелект, харизма, креативність), що потім впливало на гру, організатори були представниками адміністрації, давали їм додаткові «поінти» характеристики, приймали якісь закони, провокували учасників на дії абсурдністю законів. Основною задачею було показати як працює університет і яка роль ОСС в ньому, його силу і можливості. Ця гра проводилась декілька разів і іноді організатори були вимушені самі провокувати та плести інтриги, іноді студенти самі щось починали, бо такі рольові ігри як раз і розраховані на фантазію людей і пошук обхідних шляхів. Сама ідея - неймовірна, проблема в її реалізації та правильному менеджменті.

Як результат, після завершення форуму, ОСС має мотивованих людей, з новими ідеями, знайомствами та навичками, а перед початком навчального року, це дає гарний настрій на роботу, що допомагає залучати першокурсників і краще виконувати свої обов’язки, приходячи на факультети вони намагаються передати їм ці знання та навички.

Зимовий «нефорум» - це одноразовий проєкт, під час якого на біостанцію профілакторій, взимку, вивезли 26 студентів, поділили їх на 4 команди й в ігровій манері вони протягом 24 годин писали проєкти й в результаті, представляли ці проєкти представникам бізнесу, громадських організацій, та адміністрації університету, які обирали переможця. Інтенсивний брейншторм з фокусуванням на одній ідеї та меті, коли більшість факторів тобі не заважає, неймовірний досвід і цікавий спосіб по підготовки до будь-чого.

U-fest [47]. Позаяк ОСС, це багатогранний орган, то містить в собі різноманітні аспекти. Як я вже казав раніше, в СР існують різноманітні відділи, як і в будь-якому об’єкті публічного управління, які займаються своєю направленістю. Але основна задача цих відділів, це втілювати в життя свої ідеї та ідеї студентів(іноді й викладачів), які до них звертаються. Наприклад, студент захотів зробити свою студентську газету, прийшов до СР з такою ідеєю, її підтримали, провели комунікацію з адміністрацією, узгодили випуск - так з'явився проєкт «Магма ЗНУ» [9]. Тобто будь-яку ідею, яку можна втілити

перетворюють на проєкт. І цей проєкт може бути не тільки фізичним, наприклад - збір даних про гарних і поганих викладачів. Кожний проєкт має своїх виконавців, свою ціль, але як краще привернути на себе увагу і збільшитися? Тут і приходить на допомогу Фестиваль. Ідея була запозичена з Американських та Японських університетів, а саме: клубний тиждень чи клубний фестиваль. Кожен проєкт, клуб, спортивна секція, мав свій намет і представляла свої активності в веселій та ігровій формі на площі між 2 та 6 корпусам ЗНУ протягом дня. Наприклад, Освіта ЗНУ [14], проєкт зумовлений на контроль та покращення якості освіти, де змушували людей бездумно переписувати якісь великі тексти, зачитували ситуації та перевіряли, як буде студент реагувати. ЩДК ЗНУ [8], давали різноманітні інтелектуальні задачки, ЕКО 33 - вчили сортувати сміття, Черлідерши - танцювали й показували акробатичні етюди, Мерч ЗНУ[11] просто показував свою продукцію, ну і ввечері, грав університетський гурт.

Цікаво було те, що не тільки студентські ініціативи мали своє місце, центр культури і комунікації ЗНУ, шаховий спортивний клуб, також мали своє представлення, хоча вони належали до університетських органів та гуртів. І найцікавіше, що цей формат Фестивалю в тому вигляді, в якому його провели члени СР ЗНУ, потім використовували вже адміністрація університету для проведення схожих заходів в майбутньому, що показує вплив студентства. Організація цього проекту, напряму покращує університетського життя та формує залученість студентів, із чого можна вивести ще одну функцію ОСС, як інституту публічного управління, а саме: організаційну та інноваційну.

Школа першокурсників та студентського самоврядування. Проєкт направлений на адаптацію студентів, залучення їх до ОСС та студентського життя взагалі. Ю-фест, можна назвати частиною цього багатоступеневого проєкту. Лекції на тему університету, дорожні карти з найцікавішим, екскурсії по кампус допомагають не тільки більш комфортно почувати себе першокурсникам, а й допомагає знайти активних людей для подальшого вербування в студентський актив.

Проводячи глибоке інтерв'ю з минулими головами СР ЗНУ, можна виділити такі особливості:

Зміна сприйняття - Голова СР ЗНУ 2018-2019 року, Марія Пересипко наголошує: «До цього я була у складі двох команд СР ЗНУ і керувала деякими проєктами, тому коли стала головою я перестала напряму керувати проєктами, переклала їх на інших людей, а сама була залучена в більшість адміністративних аспектів, як представниця ОСС». З чого ми можемо зробити висновок, що ОСС як і будь-який орган публічного управління ієрархічний. І пост голови, так чи інакше, змушує тебе виконувати функції керівника, а те, що у тебе немає стандартних методів впливу, як це буває у звичайній фірмі, по типу: звільнення, пониження, штрафів, тому треба вигадувати інші методи впливу і мотивації із цього випливає наступний пункт.

Мотивація - Голова СР ЗНУ 2017-2018 років Анастасія Долгополова, відмічала в своїй роботі таку особливість: «Я хочу нагадати, участь в ОСС абсолютна добровільна і тримається тільки на бажанні самого учасника і відповідало його інтересам. У нас не було можливості видавати премії та не було балів за поза навчальну діяльність. Тому мені і моїй команді приходилось зацікавлювати людей, надихати своїм прикладом та шукали індивідуальний підхід до проактивних студентів, які ще не були залучені до ОСС.» Як зазначав Едвард Десі: «Внутрішня мотивація є ключовою та найефективнішою» [36], коли люди займаються діяльністю, тому що вона їм цікава, відповідає їх цінностям або приносить задоволення, тоді результат виходить найкращий. Анастасія додає: «Нам потрібно було зрозуміти що людям до душі, зацікавити і підтримувати цей вогник, хоча самою важкою, в деякі моменти, було підтримувати цей вогник в собі». Так, як матеріальні методи мотивації були майже неможливі, то ОСС використовують нематеріальні методи. В основному це були якісь індивідуальні, але судячи з відповідей Анастасії, СР намагалися створити осередок, в який би хотілось приходити, створювати культуру самоврядування, робити так, щоб люди хотіли туди приходити і робити не тільки креативну, а ще і рутинну роботу.

Майданчик для наступних поколінь - Голова СР ЗНУ 2023-2024 років Аліна Воробко зізналась, що: «На жаль, за ці 2 роки, ми так і не змогли впоратись з повномасштабною війною як ОСС, так, як особистості, ми волонтерили, проводили збори, допомагали як могли, але не як студентська рада, за це мені дуже прикро, бо знаєш як кажуть, нам набридло користуватися інстаграмом, але ми ще не вигадали тікток, тому я знайшла для себе окремий напрямок. Я хотіла зберегти всю інформацію яку мені передавали попередники, підготувати нормативну базу, щоб вона контролювала та підтримувала СР у майбутньому, і голови, коли приходили вже знали як робити, а не бігали як утята в пошуках того, як потрапити у свій кабінет». Як я вже казав раніше, епідемія і повномасштабна війна, сильно вплинула на студентський актив, тому їм прийшлось вигадувати нові способи, як виконувати свої обов’язки, від юридичних аспектів, до технічних і практичних.

Аліна підмітила, що: «Ти прикинь, є такі студенти, які отримали диплом бакалавра, але в університеті були не більше як місяць, тому я дуже сильно боюсь, що колись прийде СР і цій команді прийдеться починати все спочатку». Тому маючи таку проблематику, видно що голова вирішила виділити для себе напрямок в розвиненні традиційності. Важливим є створення будь-якого інформаційного довідника, який би описував вашу роботу, з інструкціями, це цікава ідея, яка може допомогти в будь якій роботі, від публічного управління, до приватного бізнесу. Маючи інструкцію, ти не тільки можеш когось швидко навчити, чи перевірити себе, а ще і спробувати інші варіанти, щоб можливо, її покращити.

Покращуємо університет разом - Голова СР ЗНУ 2019-2020 Світлана Корнієнко поділилась своїми думками на тему: «Для мене було несподіванкою що, окрім того, щоб піклуватися про права, бажання, та свободи студентів, я повинна ще думати й про інших учасників освітнього процесу і що всі речі, які роблять адміністрація, так чи інакше впливає на студентство, тому ми були зобов'язані контролювати всі процеси, в університеті» З 2019 року, Національне агентство з питань якості освіти в особі своїх фахівців, почало проводи

акредитації навчальних програм і одним із пунктів їх перевірки, було спілкування з ОСС, тому представники СР ЗНУ та структурних підрозділів мали можливість впливати на навчальні програми та на навчальний процес в цілому. Під час акредитацій представники студентської ради ЗНУ висловлюють свої зауваження й пропозиції щодо якості навчання, а також перевіряють, чи дотримуються права студентів. Тобто функція ОСС, як інституту публічного управління, у вигляді репрезентації інтересів студентів в такі моменти представляє можливість студентства впливати напряму на підтвердження актуальності навчальних програм, тобто піклуватися про свій рівень освіти.

Світлана відмічає: «Початок цих акредитацій, попало як раз на мою каденцію, тому для нас це був новий досвід, але ми завжди казали тільки те, що думали і як було насправді, але на нашу думку і не намагались вплинути. На питання про наш рівень впливу на справи університету, я любила розповідати історію про те, як ми не дали впровадити логотип університету, який нам не подобався через функціонал Вченої ради». Як ми бачимо на цьому прикладі, СР має реальний вплив, як репутаційний, так і навіть фінансовий. Вивчивши цю історію, знайшов цікаву особливість. Ініціював зміну логотипа співробітник, якого прийняли на роботу для покращення іміджу. І після того, як його бачення не сподобалось студентам, то через деякий час - він звільнився. Основною аргументацією студентів було, що вони навчаються тут, носять логотипи на футболках і шоперах, тому теж мають право голосу навіть у таких рішеннях.

Ідентичність і причетність. Долгополова Анастасія, виділяла для себе важливість створення зрозумілої та ефективної системи, яка б була результативною, а не: «перетворилася на рутину в якій ти просто чекаєш моменту піти додому». Анастасія також була втілена ідея індивідуального мерчу для студрад факультетів та центральної ради для кожного структурного підрозділу, до дизайну яких долучилися самі студенти цього підрозділу, що в майбутньому переросло в створення університетського проєкту - ЗНУ Мерч [11], який і понині згуртовує людей і дає відчуття причетності до чогось масштабного, що в свою чергу, може спонукати до дій і активності. Генрі Таджфель, в своїй

теорії соціальної ідентичності зазначав, що завдяки вираженню ідентичності в малих групах, ці групи краще можуть розуміти себе, зменшувати кількість конфліктів, які можуть виникнути та підвищити відсоток ефективності своєї групи і органу в цілому. Також запровадження форумів, було почато якраз під час каденції Анастасії.

Окремі структурні підрозділи і їх СР такі як коледжі, мають свої особливості, на які потрібно звернути увагу. Стандартний вік, в якому студент вступив до закладу вищої освіти - 17 років, до середини першого курсу, йому вже 18, що, згідно Статті 34 Цивільного кодексу України [32], означає повноліття, тобто повну цивільну дієздатність. Водночас, студенти коледжу, це підлітки від 15 до 19 років, тобто відповідальність за них несе викладач та адміністрація коледжу під час навчального процесу і перебування в університеті. Що несе за собою таку колізію - як було зазначено вище, в пункті 7, підпункті 7.13.8. Статуту Запорізького національно університету зазначено, що: «Адміністрація Університету не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування» [25], але так, як студенти коледжу, в більшості, не є повнолітніми особами, то адміністрація коледжу змушена втручатися в справи ОСС. З боку автономії - це неправильна позиція, їх втручання може бути прийнятним тільки якщо вони виступають тільки як консультативний орган. Тому що Закон України Про вищу освіту не робить винятків щодо віку студентів у контексті їх прав на самоврядування. І бувають прецеденти, коли студентів змушують ходити на якісь заходи, які їм не цікаві, брати участь в різноманітних заходах і проєктах, які вони не обирали. Розв’язання цієї проблеми може бути тільки в правильній співпраці СР університету та адміністрації як коледжу, так і університету. В цьому випадку повинна працювати функція ОСС як інституту публічного управління, а саме – посередницька. СР ЗНУ виступає платформою для комунікації між адміністрацією університету, та СР коледжу.

Проаналізувавши інформаційне оточення ОСС, можна зробити висновки, що наразі є велика кількість проблем в розвитку ОСС і СР як органу. По перше, існує проблема активності, в якій присутнє деяке замкнене коло. Студентство не

активне, тому що ніхто не створює активності; ніхто не створює активності, бо студентство, не активне. Також, через великий бекграунд проєктів, який вирощувався завдяки потужної роботи, менторству і підтримці, збиває молоде покоління ОСС, бо вони вже не погоджуються на щось гірше чи менш масштабне або просто повторюють старі дії, не проводячи аналіз на актуальність цього питання. З цього виникає проблема залученості, деякі студенти, навіть просто не знають про існування СР, а інші, знаючи, не приймають участь (відсотковий приклад по голосуванню про багато чого говорить). Також помітне нерозуміння свого призначення та можливостей права та обов'язки змішуються, відношення СР до адміністрації університету не як до рівних, а як до тих, хто тобі все повинен, водночас, деякі структурні підрозділи, намагаються використати СР для виконання своїх бажань в обхід прав студентів. Крім того, у теперішнього студентського самоврядування відсутній досвід у створенні проєктів, або він дуже маленький.

Важливою проблемою є відірваність СР ЗНУ від своїх виборців, через малу кількість студентів, які відвідують пари в очному форматі, втратили свою ефективність старі методи комунікації, а нові, ще не дають того ж результату. А якщо згадати, в якому регіоні фізично знаходиться наш університет, то з цього ще і випливає проблема створення заходів, на яких потрібна фізична присутність, а саме - мала кількість безпечних локацій для проведення запланованих заходів. Всі інші проблеми, випливають із цих, і вирішаються з повним, або частковим розв'язанням проблем, поради до яких, я надаю далі.

3.2. Розвиток рівня взаємодії студентського самоврядування з органами державної влади та місцевого самоврядування

Як було зазначено вище ОСС на рівні міста є - Молодіжна рада при Запорізькій міській раді. Цей орган був створений для покращення взаємодії й впровадження молодіжної політики Міської ради через молодь і студентство. Оскільки цей орган колегіальний, тобто створений з представників всіх

молодіжних навчальних закладів і «трудової» молоді, і має своє незалежне фінансування від Запорізької міської ради, то він стає найкращою платформою для реалізації молодіжних ініціатив загалом і студентської вчасності. Окрім прямого впливу, він також має тотожну дію, даючи головам різних закладів вищої освіти можливість спілкуватися та взаємодіяти, що може призводити до спільних проєктів і програм, бо, так історично складається, що університети ведуть негласну «боротьбу» за першість в регіоні, тому цей настрій передається і на самоврядування.

Голову молодіжної ради обирають шляхом голосування серед її членів, що належать до активної молоді. На цей час, цю посаду обіймає представник Запорізького національного університету (ЗНУ). Основною метою діяльності органів студентського самоврядування є не лише захист прав та інтересів студентів, але й сприяння їхньому особистісному розвитку, підвищенню громадської свідомості та стимулювання наукового зростання.

Одним із основних органів державної влади який займається питаннями студентства можна вважати Управління з питань сім'ї та молоді Департаменту спорту, сім'ї та молоді Запорізької міської ради (далі - Управління). Саме вони проводили або пропонували більшість міських заходів направлених на молодь або залучаючи молодь. Управління тісно співпрацює з усіма закладами вищої освіти та ОСС запрошуючи їх брати участь, або допомогти в організації чи проведені. Студенти в заходах Управління не тільки учасники, а ще і координатори, волонтери та організатори. Зазвичай заходи направлені на об'єднання молодіжної студентської громади, розвиток навичок і знань, а також патріотичне виховання.

До єднальних заходів можна віднести такі як:

– кубок університетів. Шести етапний конкурс, в якому представники кожного університету змагались один з одним, волейбол, конкурс талантів, чемпіонат з КВК, чемпіонат з ЧГК, битва ОСС, конкурс короткометражних фільмів. Це захід допомагав налагоджувати зв'язки, бачити сильні і слабкі

сторони інших закладів вищої освіти, а також був розвагою для активних студентів.

– клуб веселих та кмітливих. Тодішній голова Управління на базі ЗНУ заснував клуб для коміків, в якому могли брати участь будь яка людина з Запоріжжя і області.

– зобі фест. Запорізький молодіжний форум-фестиваль, який проводився перед початком навчального року. Його основна задача була об'єднати молодь, допомогти створити зв'язки для подальшої роботи. Крім того, щоб потрапити до цього форум-фестивалю, потрібно було зробити корисну для міста справу і виставити її в своїх соціальних мережах.

До розвивальних заходів можна віднести такі як:

– тренінги по самообороні, першої до медичної допомозі та поводження себе в критичних ситуаціях.

– робота міського гуманітарного штабу, який допомагав людям, під час початку повномасштабного вторгнення і навчав молодь волонтерській справі.

– панельні дискусії і розробка чат-бота «Запоріжжя - місто без насильства» задля запобіганню домашнього насилля.

До заходів, направлених на патріотичне і культурне виховання, на які зазвичай запрошуються члени ОСС як волонтери, можна віднести такі:

– «Запорізький спорт Будемо знайомі!» - захід направлений на представлення спортивних дитячих шкіл і гуртків в демонстративному ключі.

– школа волонтера.

– «Студентський двіж» - денний форум, де представляли студентські активісти читали лекції на популярні теми, представляли Запорізькі гурти, які грали українську музику.

Крім того, Управління займається організацією різноманітних безплатних концертів направлених на студентство, постійно залучає волонтерів зі студентських рад, виділяє матеріальну підтримку обдарованій молоді та завжди

раді допомогти в реалізації студентських ініціатив. Однією із таких студентських ініціатив, можна назвати Всеукраїнський форум ОСС, який проводився за ініціативою ОСС ЗНУ і на його базі. Як я вже писав раніше, важливість форумів як інструменту розвитку самоврядування - велика, і чим більше цей форум, тим більша від нього користь. Інституційно, це дає можливість створювати інновації, які в подальшому можна використати на багатьох рівнях, що в плані розвитку ОСС та публічного управління, як разом, так і окремо, матиме великі перспективи.

Всеукраїнський Форум ОСС. Трьох денний форум, виконуючий представницьку функцію на декількох рівнях, який зібрав 150 активних студентів зі всієї країни для обговорення важливих тем пов’язаних з розвитком студентського самоврядування і студентів як особистостей. Головним організатором була Студентська рада ЗНУ при великій підтримці адміністрації ЗНУ. Також була залучена Запорізька міська рада у обличчі Управління, яке допомогло познайомити гостей форуму з містом і його історичним і культурним складником. Також були залучені інші партнери такі як: British council, American council, SAIAP. Під час самого форуму в форматі лекцій і панельних дискусій, були зайнято багато тем:

– «Позиціонування в соціальних мережах ОСС» - від керівника національного пластового вишкільного центру Ярослава Храпоського.

– пошук мети студентства від тодішнього заступника Міністра освіти і науки Єгора Стадного. Після пошуку мети ОСС, і розповіді про важливість медіації, пан Стадний відповідав на питання студентів, і сказав таку тезу: «Студент - клієнт, з ним треба працювати. Треба працювати зі студентами першим пріоритетом, треба цінити студактивізм і в цьому аспекті.» , що тільки підкреслює думку, що студент це не тільки об’єкт, а ще і суб’єкт в навчальному процесі. Цікавий факт, панна Єгора запросила СР ЗНУ для свого заходу, але після того, як він зустрівся зі студентами, адміністрація ЗНУ повела його на зустріч з викладачами, де він теж відповідав на питання.

– «Теорія суспільної довіри та академічної доброчесності» - від Тараса Тимочко, координатора SAIAP. Основною ідеєю його лекції було те, що: «Ваше навчання - ваша відповідальність і якщо ви себе недоброчесно поводите, то навіщо ви взагалі починали? Ви ж не хочете лікуватися у доктора, який замовив написати собі диплом і списував на екзаменах?» Варто додати, що прояви академічної недоброчесності - це самообман.

– лекції від успішних людей про те, як вони досягли всього завдяки своїм знанням та навичкам, у сферах блогерства, СММ, бізнесу і грантової діяльності.

– хакатон на теми освіти, медіа і культури.

Також була гра симуляція, та різноманітні вечірні розваги. Як результат - нові знайомства, які потім виросли в різні всеукраїнські проєкти, а також підняття репутаційного рівня не тільки ЗНУ, а ще і Запоріжжя, бо це був перший всеукраїнський студентський форум в Запоріжжі. Після цього до побажань і ідей ОСС ЗНУ на рівні міста відносились більш лояльно.

Громадський бюджет або, як його ще називають - інструмент прямої демократії, це можливість будь-якого жителя Запоріжжя брати участь у формуванні міського бюджету, та покращувати інфраструктуру. Після того, як містянин подасть свій проєкт і він пройде експертну оцінку, почнеться стадія голосування – будь-який мешканець Запоріжжя може проголосувати за проєкт і якщо він набирає достатню кількість голосів, то на нього виділяються кошти та реалізують прекрасна ілюстрація механізму публічного управління. Студентське самоврядування ЗНУ використало цей механізм для покращення муніципальної території якою користуються студенти, а саме ділянки за 6 корпусом ЗНУ. Створивши проєкт, члени СР ЗНУ побудували влучну інформаційну компанію, і рекламували можливість проголосувати саме за їх проєкт на громадському бюджеті. Використовували різні стратегії, писали інструкції та розсилали інформацію через онлайн месенджери й сайти, влаштовували арт перформанси біля цієї ділянки, приходили на заходи перед початком і допомагали

зареєструватися і проголосувати. Таким чином, їх проєкт набрав потрібну кількість голосів і здобув перемогу.

ЗНУ представлені в громадській спілці «Українська студентська ліга», куди входять понад дев'яносто п'яти закладів вищої освіти. Голова студентської ради ЗНУ 2023-2024 років. Аліна Воробко представляла студентство всього Запорізького регіону, відмічає, що на початку, їх приходилось доводити іншим учасникам цієї спілки, що Запоріжжя не окуповане і не було окупованим. Це демонструє, що специфіка кожного регіону зумовлює наявність унікальних викликів, що виключає можливість застосування універсальних моделей управління, ефективних для всіх без винятку. Також пані Аліна наголосила, що в цій спілці, разом з іншими учасниками займалась підготовкою правок в Закон України Про вищу освіту. Це свідчить про усвідомлення органами державної влади необхідності співпраці зі студентською спільнотою, оскільки без залучення студентства неможливо здійснювати ефективні зміни в питаннях, які безпосередньо впливають на їхні інтереси. Крім того, це показує ще одну функцію ОСС як інституту публічного управління, а саме: нормативно-правову діяльність на всеукраїнському рівні.

Українська студентська ліга, за ініціативою пані Аліни, започаткувала проєкт «Розвиток ОСС», який має на меті сприяння розвитку ОСС в Україні через менторство, підвищення рівня обізнаності та зміцнення інституційної спроможності. У рамках цього проєкту будь-який ОСС в країні може отримати підтримку з таких питань:

– внесення змін до положення про студентське самоврядування;

– створення студентських виборчих комісій (СВК) та розробка відповідного положення;

– удосконалення методів управління;

– роз'яснення прав та можливостей, якими володіють ОСС.

Реалізація цього проєкту сприяє не лише покращенню функціонування окремих ОСС, а й системному підвищенню їхнього загального рівня на національному рівні. У підсумку це забезпечує більш ефективне управління, що

відповідає сучасним викликам і потребам студентської спільноти. Тобто можна виділити, що ОСС, це не просто інститут публічного управління у вищій освіті, а окремий орган, що самостійно розвивається і намагається розвивати оточуючих.

3.3. Рекомендації щодо удосконалення студентського самоврядування як інституту публічного управління

Основним напрямком роботи можна назвати більшу інституціоналізацію студентського самоврядування, а саме: визначення функцій і повноважень ОСС у внутрішніх документах університету; формування довгострокових стратегій розвитку студентських рад із залученням партнерів — органів державної влади та місцевого самоврядування; повноцінне дотримання механізмів звітності перед студентами і можливий їх розвиток.

Початковим етапом та фундаментом діяльності студентського самоврядування є вивчення нормативно-правової бази. Знання прав і обов'язків є обов'язковою складником для кожного громадянина, а для членів ОСС це набуває ще більшої ваги. Кожен учасник ОСС повинен чітко розуміти свої повноваження, межі відповідальності та механізми реалізації своїх функцій. У разі виникнення невідповідності положення про студентське самоврядування актуальним викликам і потребам студентської спільноти, необхідно ініціювати процес його оновлення, з урахуванням сучасних норм і вимог. Крім того, положення про студентське самоврядування має постійно переглядатися, заради викорінення архаїзмів. Найефективнішим механізмом, для забезпечення цієї практики є організація публічних обговорень. Такі обговорення не лише сприяють формуванню відчуття причетності до важливих змін, а ще і підвищують рівень правової грамотності студентів, що в подальшому житті може позитивно вплинути на громадську відповідальність.

Наступним етапом має стати впровадження аналізу цільової аудиторії, якою в нашому випадку є студентство. Оскільки студентство, являє собою

гетерогенну групу з різними уміннями, знаннями, навичками та культурними характеристиками, важливо розподілити їх на різні типи та класи. Це дозволить детально вивчити проблематику кожної групи та створити дерево проблем.

Дерево проблем, це механізм візуалізації аналізу структури проблем, частина методології логіко-структурного підходу (Logical Framework Approach, LFA), розроблена у 1960 роках USAID. Зазвичай це метод використовується в стратегічному плануванні та проєктному менеджменті, проте він добре підходить для пошуку проблем ОСС та подальшої розробки як короткострокової та довгострокової стратегії управління. Використовуючи малюнок дерева, в стовбур вписується головна проблема, яку потрібно вирішити, далі в коріння дерева визначаються основні причини, які призводять до цієї проблеми, а в гілки заповнюють наслідками, що виникають. Чітка візуалізація спрощує аналіз проблеми і сприяє ефективному формуванню рішень.

Після визначення основної проблеми наступним кроком є підготовка варіантів можливих рішень. Одним із ефективних методів для аналізу причинно-наслідкових зв’язків є метод «5 Чому», розроблений японським інженером Сакіті Тойодою як компонент системи вдосконалення виробничих процесів. Цей підхід полягає в послідовному поставленню питанньь «Чому?» для глибшого розуміння сутності проблеми, де кожна відповідь стає основою для наступного запитання. Наприклад, у попередніх розділах кваліфікаційної роботи зазначено, що спостерігається зниження активності студентів. Першим питанням є: «Чому активність студентів знизилася?» Відповідь: «Випуск попереднього покоління студентів, а нове покоління недостатньо обізнане». Далі: «Чому теперішнє покоління недостатньо обізнане?» — «Через погіршення рівня комунікації». Наступне запитання: «Чому рівень комунікації погіршився?» — «Через слабке ведення соціальних мереж і відсутність очного навчання». Оскільки проблема очного навчання наразі не може бути вирішена, подальший аналіз зосереджується на соціальних мережах. Наступне запитання: «Чому соціальні мережі ведуться неякісно?» — «Через брак активності й відсутність контент-плану». Таким чином, виділено декілька проблем, які можна розв'язати:

необхідність створення актуальних проєктів для підвищення активності студентів і розробка контент-плану для соціальних мереж. Це дозволить покращити загальний вигляд сторінок та залучити студентську аудиторію.

Наступним інструментом, який допоможе в плануванні, може стати Теорія змін. Вона є ефективним інструментом для системного планування, впровадження та оцінки ініціатив, що дозволяє визначати цілі, аналізувати проблеми та розробляти стратегії. Першим етапом є чітке формулювання мети змін. На другому етапі визначаються ключові зміни, необхідні для досягнення поставленої мети, які охоплюють як короткострокові, так і довгострокові цілі. Третім важливим кроком є визначення умов, що забезпечують реалізацію змін, а також оцінка потенційних ризиків. Далі здійснюється розробка заходів та індикаторів прогресу для кожної проміжної мети, що дає змогу ефективно оцінювати динаміку змін. Завершальним етапом є впровадження системи моніторингу та оцінки результатів, яка дозволяє відстежувати прогрес і своєчасно коригувати стратегію.

Для формулювання цілей у публічному управлінні доцільно використовувати методологію SMART. Цей акронім, що складається з п’яти ключових компонентів, є ефективним інструментом для чіткого визначення завдань і зосередження уваги на пріоритетних цілях. Кожна літера абревіатури відображає важливий аспект цілепокладання. Розшифрувати та перевести можна «SMART» так – S конкретна (Specific) – Якого саме результату прагнуть досягти? M – вимірювальна (Measurable) – яким чином можна оцінити досягнення мети? A - досяжна (Attainable) – Чи досяжна мета? R – актуальний (Relevant) – наскільки мета відповідає бажаному результату? T – Обмежена в часі (Time-bound) – який часовий проміжок відведено для досягнення мети? Застосування SMART-методології дозволяє створювати чіткі, вимірювані та досяжні цілі, що підвищує ефективність реалізації управлінських завдань. Приклад цілі за сформульованою за цією методологією виглядає так: «Збільшити кількість студентів, які беруть участь у волонтерських проєктах, на 20% до кінця

семестру шляхом проведення інформаційних кампаній та створення онлайн-платформи для реєстрації».

Продовження розвитку вертикальних і горизонтальних комунікацій відіграє ключову роль у підвищенні рівня обізнаності студентів та їх залученні до діяльності ОСС. Як показав досвід роботи Старостату, розглянутий вище, впровадження чіткої комунікаційної схеми зі зворотним зв'язком вже забезпечило позитивні результати. Одним із пріоритетних завдань ОСС є підтримка та вдосконалення цієї системи. Зокрема, важливо забезпечити постійну роботу інформаційних каналів, де публікуватимуться звіти та протоколи. При написанні дописів до цих звітів доцільно використовувати менш формальну мову, застосовуючи актуальні чи популярні вирази, що сприятиме підвищенню зацікавленості аудиторії. Крім того, проведення регулярних опитувань серед студентів сприятиме формуванню іміджу ОСС як відкритого та готового до співпраці органу. Це дозволить краще розуміти актуальні потреби та проблеми студентства.

Створення спеціалізованих каналів і чатів сприятиме залученню активних студентів, які згодом можуть взяти на себе відповідальність за адміністрування цих платформ. Для максимального охоплення аудиторії рекомендується використовувати різноманітні формати інформування: текстові публікації, аудіоподкасти, короткі та середні за тривалістю відеоролики. Ці матеріали слід розміщувати на різних соціальних платформах і сайтах, що дозволяє охопити студентів із різними інтересами та уподобаннями. Таким чином, комплексний підхід до комунікації, що включає гнучкість у форматах подання інформації та активну взаємодію із цільовою аудиторією, є важливим елементом ефективного функціонування ОСС і сприятиме підвищенню рівня залученості студентів до його діяльності. Що покращить його інституційну складову, бо чим більше студентів буде залучено в цей типу публічного управління, ти відповідальніше прийдеться відноситись ОСС до звітування і своєї роботи.

Відновлення менторства за участі колишніх активних студентів може стати важливим інструментом для розвитку СР. Це дозволить значно скоротити

час, необхідний для освоєння базових знань новими членами органів студентського самоврядування. Окрім передачі досвіду, менторство також виконує функцію консультаційного механізму, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень та вдосконаленню управлінських навичок.

Обмін досвідом з іншими органами публічного управління є ефективним засобом для розширення горизонтів і підвищення кваліфікації членів ОСС. Наприклад, проєкт національних обмінів «Плацкарт» реалізовувався шляхом відправлення двох студентів із восьми університетів країни до інших закладів вищої освіти. Протягом тижня вони брали участь у навчальному процесі університету що їх приймав, долучалися до заходів, організованих місцевими ОСС, вивчали структуру, досвід і практики управління, а також методи викладання дисциплін. Одночасно учасники ділилися власними ідеями та успішними практиками, що сприяло взаємозбагаченню досвідом. Крім того, можна ініціювати співпрацю з органами державної влади та місцевого самоврядування для організації екскурсій і ознайомчих програм. Такі заходи сприятимуть формуванню у студентів розуміння управлінських процесів на різних рівнях, допоможуть набути практичного досвіду та створити можливості для подальшої участі у публічному адмініструванні.

Запровадження окремого грантового напрямку сприятиме підвищенню самостійності та незалежності ОСС. Для успішного функціонування цього напрямку необхідно розвивати такі ключові навички: використання онлайн-платформ для пошуку та залучення грантових ресурсів; аналіз власного потенціалу для раціонального використання отриманих коштів. Для розвитку зазначених компетенцій доцільно залучати фахівців з відповідним досвідом. Серед них: викладачі університетів, які володіють експертизою у сфері грантової діяльності; представники громадських організацій, які активно використовують гранти у своїй роботі; студенти, які мають успішний досвід написання грантових заявок. Додатковими інструментами можуть стати онлайн-курси, статті та методичні матеріали, що деталізують підходи до залучення грантів та управління фінансами в межах грантових програм. Інтеграція цього напрямку сприятиме

сталому розвитку ОСС і розширенню їхніх можливостей у реалізації стратегічних цілей.

Розробка комплексних інструкцій щодо документообігу, юридичних аспектів і ключових особливостей функціонування студентського самоврядування є важливим кроком для оптимізації його діяльності. Такий документ може містити: рекомендації щодо взаємодії з відповідними підрозділами університету, відповідальними за питання, пов'язані зі студентським самоврядуванням; методологію складання службових записок та інших офіційних документів; перелік органів університету, в яких мають бути представлені члени студентського самоврядування, із зазначенням їхніх повноважень і функціоналу; список міських і регіональних органів влади та місцевого самоврядування, що взаємодіють зі студентською спільнотою, з описом механізмів цієї співпраці. Запровадження таких інструкцій сприятиме пришвидшенню процесу адаптації нових учасників ОСС, зниженню бар'єрів для входження в команду та підвищенню ефективності роботи. Крім того, цей інструмент може виконувати функції самоаналізу та самоконтролю, допомагаючи відстежувати дотримання стандартів і оцінювати якість виконуваних завдань. Корисною практикою стане періодичний перегляд і актуалізація таких інструкцій кожною новою командою СР. Це дозволить враховувати зміни в законодавстві, специфіку роботи університету та поточні потреби студентської спільноти. Що покращує роботу ОСС як інституту публічного управління, і забезпечую дотримання його нормативно-правової функції.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено сучасний стан студентського самоврядування в Україні через призму його функціонування як інституту публічного управління. Основний акцент зроблено на аналізі реальної взаємодії (ОСС) із внутрішньою адміністративною структурою університету, студентською спільнотою та зовнішніми органами публічної влади. Також було виділено декілька функцій і напрямків діяльності.

Студентські ради в ЗНУ демонструють потенціал у представленні інтересів студентства, виконуючи роль посередника між адміністрацією університету та студентами. Це відповідає функціям інституту публічного управління, орієнтованого на демократичне прийняття рішень і врахування інтересів усіх зацікавлених сторін. З цього випливає його нормативно-правова діяльність. Дослідження підтвердило, що ОСС бере участь у створенні та вдосконаленні внутрішніх нормативних документів, а також здійснює вплив на державні нормативно-правові акти, що підтверджує їхню роль як суб'єктів публічного управління на рівні університету та держави.

Успішні приклади реалізації великих студентських ініціатив (наприклад, проведення форумів, створення нових комунікаційних платформ) свідчать про здатність ОСС організовувати діяльність із залученням значних ресурсів і координацією великих груп.

Основними проблемами є низька залученість студентів у діяльність ОСС, неправильний образ, який виникає у представників студентських рад і недостатня інформованість про їхню діяльність. Відсутність стратегічного планування і інституційного підходу. Ці фактори знижують ефективність функціонування ОСС як інституту публічного управління. Позитивною тенденцією є активна співпраця з органами місцевого самоврядування та державними структурами, що розширює вплив і можливості ОСС у формуванні молодіжної політики.

Студентське самоврядування в Україні має всі необхідні ознаки інституту публічного управління. Проте для подальшого вдосконалення його роботи потрібно: інституціоналізація процесів, розширення повноважень та механізмів залучення студентів, використання управлінських методів та стратегічне планування. Це дозволить ОСС краще виконувати свою функцію як ключової ланки між студентською спільнотою, адміністрацією закладів вищої освіти та зовнішніми структурами публічного управління.

ВИСНОВОК

Студентське самоврядування є порівняно молодим інститутом публічного управління, але вже має позитивну динаміку до розвитку, який вже зайняв ключове місце в системі публічного управління закладів вищої освіти України. Його діяльність регулюється Законом України Про вищу освіту та положеннями про студентське самоврядування, однак чинна нормативно-правова база має недостатню деталізацію. Це створює варіативність у трактуванні положень між університетами, що призводить до нерівномірного рівня розвитку ОСС. Різниця в рівнях розвитку ОСС обумовлена такими факторами, як активність і компетентність керівних органів, підтримка адміністрації університетів та рівень залученості студентської громади. Для забезпечення ефективного функціонування ОСС необхідно розробити нові методологічні підходи, які враховують специфіку студентського середовища. Створення вдосконаленої нормативно-правової бази потребує участі представників самоврядування, експертів із юридичних питань та представників інших закладів вищої освіти, що сприятиме забезпеченню правової точності та універсальності

Активність ОСС втілюється через реалізацію численних креативних і різнопланових проєктів, які демонструють високий рівень самостійності студентів, що виставляє їх як окремий і незалежний орган інституту публічного управління. Досвід, отриманий під час цієї діяльності, сприяє розвитку професійних і соціальних навичок, формуванню лідерів та громадських діячів. Запозичення методів управління від органів державної влади, адміністрацій університетів, бізнесу та інших структур сприяє підвищенню ефективності управління. Студентське самоврядування виступає «кузнею кадрів», тому можна визначити великий внесок його у формуванні лідерів, професійних діячів і громадських лідерів.

Міжнародний досвід свідчить, проте що ефективне студентське самоврядування є невіддільною частиною сучасного університету і сприяє підвищенню якості освітніх послуг. Студентське самоврядування під час своєї роботи спирається на політичну ситуацію, культурні особливості країни та

історичний складник. Через нестабільну політичну систему в Україні й молодість держави студентська рада немає стійкої бази, на яку вона могла б спиратися, важливо відзначити, що розвиток студентського самоврядування в Україні відбувається в контексті глобальних трендів демократизації освіти та посилення ролі молоді в суспільстві. Для подальшого розвитку рекомендується вивчення і адаптація міжнародного досвіду студентського самоврядування, які можуть стати потужним джерелом для покращення його функціонування. Це також сприяє формуванню інтегрованої студентської спільноти на національному та міжнародному рівнях.

Вже зараз інтеграція цифрових технологій, таких як онлайн-вибори та платформи для звітування й комунікації, довела свою ефективність. Її слід розширювати для забезпечення прозорості, підзвітності та залучення студентів до управлінських процесів. Окрім того, розвиток цифрових платформ дозволяє створити єдину базу даних, яка забезпечує доступ до нормативних документів, протоколів засідань та іншої важливої інформації, сприяючи інформованості студентів.

Аналіз виявив слабкі місця у функціонуванні ОСС, такі як недостатнє фінансування, нерівність у доступі до ресурсів і обмежена автономія в деяких закладах вищої освіти та структурних підрозділах. Подолання цих викликів можливе за умови співпраці з державними органами, міжнародними організаціями та іншими ОСС. Масова участь студентства може суттєво вплинути на сприйняття адміністрацією ролі студентського самоврядування. То важливою задачею ОСС можна вважати збільшення кількості активних студентів, що в свою чергу відкриває більше вікно можливостей для впровадження ідей і проєктів що напряму виконує функцію інституту публічного управління, а саме: інноваційно-організаційну.

Удосконалення студентського самоврядування потребує системного підходу, включаючи запровадження програм підготовки для представників ОСС, створення єдиної національної платформи обміну досвідом та розробку універсальних стандартів для оцінювання ефективності їхньої діяльності. Ці

заходи дозволять зміцнити позиції студентського самоврядування як важливого інституту публічного управління та сприятимуть формуванню компетентних і активних громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аносов І.П. Соціально-педагогічні основи студентського самоврядування як джерела демократизації вищої школи. Навч. посібник (управлінський аспект) Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. – 196 с..

2. Базарна О.В. Поняття, суть, природа публічного управління та державного управління. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: Збірник наукових праць. – Луганськ: 2012. No 1, ч. 2. с. 59-64 Бусел, В. Т. (Упоряд.). (2005). Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун».

3. Грицяк А. І. Публічне управління в Україні: становлення за європейськими стандартами. Вісник Академії митної служби України. Київ: АМСУ, 2010 № 2. –С. 5–11. – (Серія : « Державне управління») URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_1_2/Bazarna.pdf.

4. Давидюк М. І. Роль студентського самоврядування у формуванні національної еліти України: політико культурний контекст: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ. 2015. 246 с.).

5. Дебати на пост голови ЗНУ URL: https://www.youtube.com/watch?v=0tCWa6-3MEk

6. Канал СВК ЗНУ URL: https://t.me/svkznu

7. Канал Студентська Рада URL: https://t.me/srznu

8. Канал ЩДК ЗНУ URL: https://t.me/chgk_znu

9. Магма ЗНУ URL: https://www.facebook.com/magma.znu/?locale=uk_UA

10. Мандрик В.М. Історичні передумови виникнення студентського самоврядування в Україні. Гілея. Вип. 96, 2015. С. 94-96 URL: file:///c:/users/%d0%9elena/ downloads/ gileya_2015_96_26.pdf.).

11. Мерч ЗНУ інстаграм сторінка URL: https://www.instagram.com/znumerch/

12. Мокляк, В. (2022) «ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ», Витоки педагогічної майстерності, (29), с. 158–164. doi: 10.33989/2075-146x.2022.29.264297.

13. Оболенський О. Ю. Державне управління : підручник. О. Ю. Оболенський, А. Ф. Мельник. Вища освіта XX століття. Київ : Знання, 2009. – 582 с..

14. Освіта ЗНУ URL: https://t.me/osvita_znu

15. Положення про вибори студентів Запорізького національного університету URL: https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/studrada/_vibori_student__v_znu.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

16. Положення про Молодіжну раду при Запорізькій міській раді URL: https://zp.gov.ua/upload/content/o_1hilj8oep1cqp1safaq3lk1159h16s.pdf.(дата звернення: 19.10.2024).

17. Положення про студентське самоврядування Запорізького національного університету URL: https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/studrada/students__ke_samovryaduvannya.pdf, (дата звернення: 19.10.2024).

18. Порівняльна довідка по виборам президента Україїни 2014-2019 роках https://socialdata.org.ua/vibori-prezidenta-2014-2019-deyaki-porivnyan/) (дата звернення: 20.10.2024).

19. Пост перемоги URL: https://t.me/svkznu/1710

20. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 17 листопада 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 03.12.2024).

21. Програми кандидатів https://t.me/svkznu/1683

22. Семенчук Т. Б. Сутність категорії « Публічне адміністрування» та передумови її формування. Т. Б. Семенчук. Вісник економіки транспорту і пром. – 2013. – № 42. – С. 385–389..

23. Стаття про кубок першокурсників на сайті ЗНУ URL: https://sites.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=63870&lang=ukr&news_code=znu-zaproshu---zavitati-na-svyato-talantiv---kubok-pershokursnika-2024-- (дата звернення: 19.10.2024).

24. Стаття про посвяту студентів Юридичного факультету URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=44542&lang=ukr&news_code=na-yuridichnomu-fakulteti-vidbulasya-posvyata-pershokursnikiv-u-studenti (дата звернення: 15.10.2024).

25. Статут Запорізького національного університету URL: https://www.znu.edu.ua/docs/statut_znu.pdf, (дата звернення: 10.10.2024).

26. Студентське самоврядування в Україні. упоряд. Н. Демчук, Л. Кудіна. Київ.: Молодіж. альтернатива, 2004. – 60 с..

27. Студсамоврядування ЗНУ телеграм чат, URL: https://telegra.ph/rules-06-22-2)

28. Журналістський телеграм канал https://t.me/ssv_nune

29. Трибулькевич К.Г. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917- 2010 рр.): монографія. Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2016. 454 с.)

30. Троцко Г.В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості. Г.В. Троцко. Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. праць до15-річчя АПН України: [у 5 т.] АПН України. Київ.: Педагогічна думка, 2007. –Т.1. – 2007. – 340 с..

31. Форуму ЗНУ Тегерам канал URL: https://t.me/forumZNU

32. "ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: Закон України від 2003 р. №435-IV : станом на 03.09.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення 02.12.2024)

33. Ястремська О.М. Публічне адміністрування : навч. посіб. О.М. Ястремська, Л.О. Мажник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.

34. Ящук І.П. Оптимізація діяльності органів студентського самоврядування у вищих навчальних закладах у контексті реалізації ідей. А.С.

Макаренка. І.П.Ящук. Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр. Полтава: Полт. держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка; ACMI, 2008. Вип. 4. 214-221..

35. Comparison of University Governance USA, UK, France and Japan: Report of the International Seminar on University Governance, 2012. RIHE International Seminar Reports. No. 19

36. Deci, E., & Ryan, R. (Eds.), (2002). Handbook of self-determination research. Rochester, NY: University of Rochester Press.

37. Ellen Switkes Governance at the University of California : An example of faculty involvement URL: https://www.semanticscholar.org/paper/Governance-at-the-University-of-California-%3A-An-of-Switkes/a6f4eab9562ff94cb28d14b8b736919573f98c9d

38. Hiroshi Ota*, Internationalization of Higher Education: Global Trends and Japan's Challenges Educational Studies in Japan: International Yearbook No. 12, March, 2018. pp. 91-105)

39. Keeling D. Managementin Government / D. Keeling. – London : Allen&Unwin, 1972.

40. Lewis, K.M., Rice, T.W. (2005). Voter Turnout in Undergraduate Student Government Elections. PS: Political Science and Politics, 38(4)

41. May W.P. (2010). The History of Student Governance in Higher Education. College Student Affairs Journal, 28(2);

42. McFarland, D.A., Starmanns C. (2009). Inside Student Government: The Variable Quality of High School Student Councils. Teachers College Record, 111(1);

43. Miller, C.D., Kraus, M. (2004). Participating but Not Leading: Women's Under- Representation in Student Government Leadership Positions. College Student Journal, 38(3)

44. Planas, A., Soler, P., Fullana, J., Pallisera, M., Vila, M. (2011). Student participation in university governance: the opinions of professors and students. Studies in Higher Education, 38(4)

45. Scientific works of National Aviation University Series Law Journal Air and Space Law 2(59):30-37

46. THE FUTURE REGULATION OF HIGHER EDUCATION IN ENGLAND ROGER BROWN AND BAHRAM BEKHRADNIA https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2014/02/HEPI-Report-63-The-Future-Regulation-of-Higher-Education-in-England.pdf

47. U – fest URL: https://youtu.be/sHFJKXVDcxQ?si=1v7OyJ2RG6RnZxrs

ДЕКЛАРАЦІЯ
академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Кобзар Олександр Вікторович, магістрант 2 курсу магістратури, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти alex.kobzar95@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Студентське самоврядування як інститут публічного управління в сфері вищої освіти» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Кобзар О.В.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Бутченко Т.І.